بوژانەوەی ‘ناسیۆنالیزمی نوێ’ لەجیهاندا … نەوزاد جەمال

برەوسەندنی ‘ناسیۆنالیزمی نوێ’، دەرکەوتەکە ناکرێ ئەمڕۆ لەسەرکەوتنی کاندیدە سیاسییەکاندا نادیدە بگیرێت. ئەوەی مایەی سەرنجە، رۆژبەرۆژ پارتە راستڕەوە نەژادپەرستەکان لە بەهێزبووندان. گوتاری سیاسی لەهەڵبژاردندا، چەندە ئاوبکات بەئاشی نەتەوەپەرستی و سەروەری خاک و ناسنامەی میلی و بەزاندنی ئەویتری بیانیدا، ئەوەندەش ئەگەری دەرچوونی زۆترە.

لەکاتێکدا زیادەڕەوی نیە ئەگەر بڵێین، سەردەمانێک وشەی ‘ناسیۆنالیزم’ جنێوێکی سیاسی ناحەزبووە. بەشێکی زۆر لەروناکبیران و سیاسییەکان خۆیان لێبەدوورگرتووە. چونکە، ئەم جۆرە بیرکردنەوەیە یەکسانکراوە بەسەرهەڵدانی فاشیزم و نازیزم و راسیزم. ئەو جەنگەکاولکاری و سیاسەتە پاکتاوکردنە نەژادییەی لەژێر پێستی ئەم ئایدۆلۆجیە مەترسیدارەوە هاتەتەدەر، پەڵەیەکی خوێناوییە لەمێژوودا.

بەڵام، زۆرمان پێمانوایە کە بیرۆکەی ناسیۆنالیزم هی سەدەیەک لەمەوبەرە. پاش لێکەوتە وێرانکارییەکانی، چووەتە خانەی مێژووەو ئەو پەڕەڕەشەی لەمێژوو هەڵدراوەتەوە. لەکاتێکدا، ئەمڕۆ لەسەر ئاستی جیهان دەرکەوتی سیاسی و سەرکردەگەلێک دەبینین، کە هەمان تەرزی گوتاری سیاسی هیتلەرو مۆسلینی و کێ و کێیان هەیە. بەسەرنجدانی گوتاری سیاسی ‘ترەمپ’و ‘ماری لۆپین'(فەرەنسا)و ‘خێرت ڤیلدەر'(هۆڵەندا)، ‘پوتین’و ئەردۆگان و چەندان کاراکتەری سیاسی لە چین و پۆلەندا، هەنگاریاو نەمساو بەلجیکاو بەریتانیاو سویدو هندستان و هتد… خاڵی هاوبەش و لێکچوویان لەوەدادەبینینەوە کە: ناسیۆنالیزمێکی فاشیستانە لەبوژانەوەدایە.

سەرهەڵدانەوەو بەجەماوەری بوونی ئەم کاراکتەرە ناسیۆنالیستە نوێیانە، جارێکتر پرسی ئاوابوونی ناسیۆنالیزم زیندوودەکاتەوە. پاڵێوراوەکانی لیستە ناسیۆنالیستە جەماوەرییەکان، لەزۆر شوێنی جیهاندا نزیکن لەگەیشتن بەدەسەڵات. لەرێوە، دەبێت سەرهەڵدانەوەی ‘ناسیۆنالیزمی نوێ’ هۆکارو پاڵنەری خۆی هەبێت. ئاخر ناکرێت، دیموکراسی نوێنەرایەتی و دامەزراوەی سیاسی، دەستەبژێر(ئیلیتە)ی سیاسی وا بەئاسانی لاوازبن. لەبەرامبەریشدا کاراکتەری پەڕگیر بەدەنگی جەماوەریی و بەهەگبەی خاڵی لەئەزموونی سیاسییەوە، جێگەیان بگرنەوە.

بزوتنەوەی بریکست-چونەدەرەوەی بەریتانیا لە یەکێتی ئەورپا، بەشێکی دەگەڕێتەوە بۆ گوتاری سیاسەتی ناسنامە. بۆیە، زۆربەی لپارتەکان، باشترین و ئاسانترین رێگە بۆ بەدەستهێنانی پشتیوانی دەنگدەران، ئەمڕۆ پرسی پەنابەرو کۆچبەرو مسوڵمان بەکاردەهێنن. چونکە، باش دەزانن کۆمەڵگەو تاکی ئەورپی لەسیاسەتدا خەمساربووە. سیاسەتی بە دامەزراوەی فەرمانڕەوایی بەجێهشتووە. ئیدی، بەئەوەی ئەو کارەکتەر پۆپولیستیانە بگەنە دەسەڵات، دەبێت پرسی هەستیاری ئاین و نەژاد بکەنە پەیژەی گەیشتن.

رەنگە، سەیر بێت کە چۆن سیاسیەکی فاشیست لەم سەردەمەو لەوڵاتێکی دیموکراسی و مافی مرۆڤ و پێشکەوتنی زانست و کولتوردا، دەنگی زۆرینە بەرێت. وەلێ، سەیرنییە کەسێتی هاوشێوەی ئەردۆگان لەژێر گوتاری سیاسی 'گەڕانەوەی مەزنێتی بۆ تورکیا' زیندانەکانی پڕبکات لە نەیارەکانی. سەرەک 'پۆتین' چۆن بۆی دەچێتەسەر کە لە ناوجەرگەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا، شەڕ لەسەر مانەوەی رژێمی ئەسەدو بە بەهانەی لەدانی داعشەوە شارو وڵات کاولبکات؟ چۆن، کەسێکی وەک ترەمپ، نەریتی دامەزراوەی سیاسی تێدەپەڕێنێت و دەبێتە کاریزمایەکی سیاسی؟

بەهەمان شێوە، ئەو پرسیارەش راستە؛ ئاخۆ چۆن 'هیتلەر'و 'مۆسلینی' و رژێمە تۆتالیتەرەکان بەئاسانی ملیۆنەها مرۆڤیان کردە قوربانی ئەنگیزەو بیرەکەی فاشیستی خۆیان؟ وەڵامدانەوەی ئەوەی ئێستە کەلەجیهاندا دەگوزەرێت، ئەو رووبەرە تاریکەی مێژووشمان بۆ رۆشن بکاتەوە. بەڕای سۆسیۆلۆگی ناسراو 'زیگمۆند باومان'(لەوتارێکدا: 'چۆن لیبرالیزمی ریگەی بە ترەمپ خۆشکرد' لەماڵپەڕی: (socialeeurope.eu/zygmunt-bauman، تێزەکەی بیرمەندی ئەڵمانی 'کارڵ شمید' تیشکێک دەخاتەسەر ئەوەی چۆن سەرکردەی فاشیست، پشتیوانی جەماوەری بەدەستدەهێنێت.

لەکتێبی(Political Theology) شمید، پێناسەی هەژموونی دەسەلات/هێز بەرەسای "بڕیاردەر"(decisionist) ناودەبات. هەژموونی دەسەڵات بریتییە لەرەسای بڕیاردان و توانای یەکلاکردنەوەو سەپاندنی. ئەو سەرکردەیەی کە بە بەڵێ و سەرسامی جەماوەر دروشمی 'یەکێتی گەل' و 'یەک دەوڵەت' و 'یەک سەرکردە' بەرزدەکاتەوە، دەتوانێت بەئاسانی خۆی بسەپێنێت. چونکە، بەهەمان میکانیزم هیتلەر لە (1935) توانی رای زۆرینە بەخۆی بەرێت.

سەرکردەی بڕیاردەر جگەلە گوێڕایەلی جەماوەر هیچیتری ناوێت. کاتێک، بڕیارەکانی هیچ رێگرو سنووریەکی بۆ نابێت، وەکچۆن لەسەدەکانی ناوەڕاستدا، فەرمانڕەوایەتی وەک مافێکی خودایی-یەزدانی تەماشا دەکرا. بۆیە، سەکردەی بڕیاردەر، لە رەهاگەری

نزیکدەبێتەوە وەک خودایەک رازی نابێت کاروبارەکەی خۆی بە کەس رووناکاتەوە. مافی پرسیارکردن و لێپرسینەوەش لەهەموو کەسێک زەوتدەکات و مافی لێپرسینەوە لەهەمووش بەخۆی دەدات. دواجار، بەئاسان باز بەسەر بنەمای جیاکردنەوەی دەسەڵاتەکانی یاسادانان، جێبەجێکردن و قەزاییدا دەدات.

بیرەکەی 'دوژمنسازیی' خاڵێکیترە کە 'باومان' جەختیلێدەکاتەوەو ئاماژە بەتێزێکی ناسراوی بیرمەندی ئیتالی 'ئومبەرتۆ ئیکۆ' بەناوی(Making an Enemy) دەدات. بەڕای 'ئومبەرتۆ'، هەبوونی دوژمن و نەیار نەک هەر گرنگ و پێویستە بۆ پێناسەکردنی ناسنامە، بەڵکو مەرجە بۆئەوەی پێوەرەکانی سیستمی بەهایی خۆمان تێپەڕێنین. هاوکات، بەهای خۆمان لەبەرامبەر ئەویتردا نیشانبدەین. ئەمە دوژمنمان پێویستە، تابزانین خۆمان کێین و کێش نین. زانینی ئەمەس، مەرجە بۆ خۆپەسەندیی و متمانە بەخۆ. لەبەرئەوە، ئەگەر دوژمن و نەیاریش نەبێت، دەبێت دایبهێنن و دروستکەین!

هەمیشە، دوژمن و نەیاریش ئەوانەن کەلەخۆمان جیاوازترو خاوەنی نەریتێکن کە لەهی ئێمە ناچێت! لێرەوە، ئەو دوژمنەی ئەو کارەکتەر سیاسیانە گرەوی لەسەردەکەن، ئەویتری نامەو بیانییە. جگەلەوەش، 'خاک و خوێن و نەژاد' پێکهێنەری سەرەکی ئەم جۆرە ناسیۆنالیزمەن. بۆیە، گۆڕانکارییەکی گەورەدەبینین کە گوتاری سیاسی لەبیرەکەی هاوڵاتی نیشتمانییەوە، بەرەو بیرەکەی پیرۆزی خاک دەڕوات و بێپێشمەرجی هاوڵاتیبوونیان دادەنێت. جگەلەوەی دیدیکی رۆمانسیانە بە باڵایی نەریتی باوان و ناسنامەی نەتەوەیی لەفۆرمێکی بەرتەسکدا کۆدەکاتەوە.

ئەمڕۆ لەئەورپاو خۆرئاوادا، ئەویتری نامەی سەرڕەش و موسڵمان، خۆرهەڵاتی و هتد… باشترین میکانیزمی سەنگەر بەهێزکردنی ئەم گوتارە ناسیۆنالیستییە. بەنموونە، 'ئەویتر' لەسیاسەتی تورکیادا هەمیشە 'کورد'ی ناجۆربووە. ئەمڕۆ 'ئەردەگان' بەئاسانی هەست بەپشتیوانی خۆی دەکات، چونکە بەناوی لێدانی ئەویتری تیرۆریستەوە، کۆشکی دەسەڵاتی رەها قایمدەکات. بەهەمان میکانیزمیش، سەرکردە فاشیستەکانی جیهان، پاساوی پەنابەر، زۆربوونی بیانی و مەترسی هاتنی ئایینی خۆرهەڵات و خراپی ئابوری و زۆربەی قەیرانەکان دەخەنە ئەستۆی ئەویترێکی بیانیی.

لەپێناو ئەو دوژمنسازییەشدا، ناسنامەی کولتوری، نەژادو پێست و پاشخانی شارستانی دەکرێتە پاساوی رەوایەتیدان. هەڵبەت، گەڕانەوەی فاشیزم بۆ ناو کایەی سیاسەت بەو ئاسانی و خێراییە، بەڕای نووسەری هۆڵەندی 'رۆب ریمن' بە شکست و کەوتنی دەستەبژێری سیاسی، قەیرانی کولتوری و رۆحی و مایەپووچی سیستمی پەروەردە دەگەڕێتەوە. ئەمەش

هەمان ئەو چرکەساتەمێژووییە کە سەدەیەک لەمەوبەر لە ئارادابووە کاتێک گەورە ڕۆمانนوسی ئەڵمانی 'تۆماس مان' لە سییەکاندا، هۆشداری سەرهەڵدانی 'هیتلەر'ی دا. بەلای ئەو، زەمینەی سەرکەوتنی ئەو کارەکتەرە 'بۆشایی و کەلەبەری دەروونی' یە.
دیارە، 'ڕۆب ریمەن' ڕاکەی 'نیتشە' دووبارەدەکاتەوە کەدەڵێت: 'کاتێک خوێندنوپەروەردە لەوەدا کورتکرایەوە کە تەنها بۆ ئابوری و دەوڵەت باشە'، ئیتر، بۆشایی دەروونی و قەیرانی کولتوری سەرهەڵدەدات. دواجاریش ڕێگەکە بۆ کەسێکی فاشیست ئاسانە کەجڵەوی دەسەڵات بگرێتەدەست. لەم سۆنگەوە وتەکەی 'ترەمپ' لەمانگی (٢)دا شایەتحاڵێکە کەووتی:"من کەمخوێندەوارم خۆشدەوێت"! چونکە، ئەو چینەبەرینە، پشتوپەنایەکی سەرکەوتنین.
لەڕووەوە، کە 'هیتلەر' بەئاسانی بووە جێگەی متمانەی خەڵکی. لەبەرئەوەی سەر بەدەستەبژێری سیاسی نەبوو. چونکە، خەڵکی ئەم چینەی لەقەیرانەکانی ئەڵمانیا بەبەرپرسیار دەزانی. بۆیە، 'هیتلەر'و 'ترەمپ' هەمیشە ڕەخنەیان لەدامەزراوەی سیاسی دەگرت و خۆیان بەبەشێک لەو سیستەمە دانەدەنا. ئەمەش، زەمینەی جەماوەرییانی بەهێزترکرد. شایەنی باسە، کاتێک لەسالانی چلەکاندا 'تۆماس مان' سمینارێکی لەبارەی هیتلەرەوە لە ئەمریکا پێشکەشکرد، ئاگاداری کردنەوە لەوەی کە: 'ئەگەر فاشیزم ڕۆژێک گەیشتە ئەمریکا، ئەوا ئەوسا بەناوی ئازادییەوە دەبێت'!
کەواتە، برەوسەندن و سەرهەڵدانەوەی ناسیۆنالیزمی نوێ، بەشێکی بە سیاسی فاشیست دەگۆڕێتەوە. سەرکردەیەکی ڕەهاخوازو ئۆتۆکراسی. هاوکات، گەمەکردن لەسەر پەتی دوژمنایەتی خۆمان و لەبەرامبەر ئەوان. و نەتەوەی خۆمان لەسەرووهەموو شتێکەوە. ئەمانە، هەموو ڕەخۆشکەرن بۆ ئەو بارودۆخە سیاسیەی جیهان ببێتە مەیدانی لەباری ناسیۆنالیستە نوێکان. بەئاشکرا لەزێر وڵاتی خۆرئاوادا وەرچەرخانێک لە هاوڵاتیبوونی گەردوون و نیشتمانییەوە، بۆ خوین-خاک و نەژاد گۆڕاوە. هەستی نیشتمانپەروەری ئەرێنی گۆڕاوە بەنەژادپەرستی و بەهەموو بەهانەیەکی فاشیستی پاساودراوەتەوە.
ئیدی، گوتاری داختنی سنوورەکان بەرووی بیانیەکاندا، باشترین گوێگرو بەڵەی بۆ دەکرێت. لەهەمووشی سەیرتر ئەو پارادۆکسەی ئەم ناسیۆنالیزمە نوێیەیە. بەدیویەکدا لەسەرئاستی نێودەوڵەتی کۆلۆنیالیزمانە فراوانخوازە. لەلایەکیش جەخت لەسەر دەمەزرکردنەوەی ناسنامەی نەتەوەیی و نەژادی خۆی بەداختنی سنوورەکانیدا دەکات. هاوکات، دەستوەردانە بارودۆخی وڵاتانی پاشکەوتوو و پاڵپشتی ستەمکاری سیاسی دەکات. پێدەچێت، ئەو جۆرە وڵاتانە دژبەلێشاوی پەنابەرو کۆچبەرین، بەڵام پێویستیان بەو زەرورەتی مانەوەی ئەو

مەترسیی هەیە تاوێک دوژمنی و نەیار لەنیشتمانی خۆیاندا، بۆ بەدەستهێنانی پاڵپشتی جەماوەری سوودی لێوەرگرن.

سەرنج: وێنەکە ئاماژەیەک بەچەند سەکردەیەکی ناسیۆنالیستی نوێ لەجیهاندا

هزری نەرم و هەڵاوسانی خود لای سیاسەتوانی کورد … محەمەد تەها حوسێن

هزری سیاسی لەم سەرزەمینەی ئێمەدا هیچ کاتێك لە چوارچێوەیەکی پەروەردەیی نەئاخنراوە، ئەم ئەرکە بە مانا مۆدێرن و عەقلانیەکەی هەرگیز لە ئەستۆی جولانەوە سیاسیەکانی کورد نەبووە، پەروەردەکردن پڕۆسێسێکی کۆمەڵایەتی و کولتووری درێژخایەنە و تەنها بە رۆژنامەیەك و گۆڤارێك و رادیۆیەك و دووسێ کۆبوونەوەی رێکخراوەیی ئەوسا و ئێستا نایەتە دی.

پەروەردەی سیاسی ئامادەباشیەکی عەقڵی پێدەوێ بۆ ئەوەی هاوڕێك لەگەڵ پەروەردە لە بوارەکانی تردا بڕوات، بۆ پەروەردەی دەروونی ئەم ئامانجە بە ساغی بەڕێوە ناچێ، ئامادەیی دەروونی لای هەر تاکێك مەرجێکی سەرەکیە بۆ ئەوەی کردەی گەیاندن لەنێو هەر جولانەوە و شۆڕش و گۆڕانکاریەکدا بە نیانی ببزوێ، تاکەکانی کۆمەڵگەی ئێمە هەرگیز لە ڕووی عەقڵیەوە ئامادە نەکراون، بەڵکو هەمیشە لایەنی هەڵچوون و سۆزی نۆستالیژی و هەست بە گوناهیان وروژێنراوە و بە پوختی ئەم دۆخە خراوەتە چوارچێوەی شور و حەماسەتی شۆڕشگێڕی و لە راستیشدا ئەم بارە سایکۆلۆژیە نەك هەر باڵانس لە هیچ دۆخ و سەردەمێك بۆ تاك دروست ناکات، بەڵکو لە بنچینەدا باڵانسی دەروونی و کۆمەڵایەتی و هزری دەشێوێنێ.

هەندێ ڕەفتاری سیاسی هەن بە زەقی لە هەڵسوکەوتی سیاسیەکان دەردەکەون و ڕاستەوخۆ ڕەنگدانەوەی بارێکی ناهاوسەنگی دەروونی کەسەکەن و پەیوەست نین بە کەسێتی سیاسیەك یا نوێنەرێك لە بوارێکی

دیاریکراوی بەرپرسێتیدا دەردەکەوێ یا هەڵسوکەوت دەکا. سیاسیەکان لە بواری گشتی کاری خۆیاندا نابێ بەتەنها خۆیان بن، ئەوان هەڵوێستێك یا ڕایەکی گشتین، ئەوەندەی دەبێ خەڵك بن نیو ئەوەندە نابێ خۆیان بن، (خۆنەبوون) ئەوە نیە کەسەکە لە خودی خۆی بترازێ و خەسڵەتە سایکۆلۆژیەکانی خۆی وەك تاکێکی سەربەخۆ ونکات، بەڵکو (ئەوانبوون) بە مانا سایکۆسیاسیەکەی جۆرێکی زۆر پێشکەوتووی (خۆبوونە) و لە راستیشدا رەفتاری دیموکراسی بەو مانایە هەر ئەوەیە. کەسێك کە لە پێگە و پلە و پایەیەکی گشتیدا توانای ئەوەی هەبێ دۆخی دەروونی و کۆمەڵایەتی و ئابووری و کولتووری هەواردارانی بخوێنێتەوە ئەوە ژیریەکی کۆمەڵایەتی و هاوسەنگیەکی دەروونی ساغی هەیە و لە هەمان کاتدا پەیبردنێکی کۆمەڵایەتی ئەوتۆی هەیە ورد پەی بە گۆڕانکاریە جۆراوجۆرەکان لە کۆمەڵگەکەی دەبات.

سیاسەت لەم هەرێمەی ئێمەدا لە تایپە سایکۆلۆژیە هەرە کلاسیکەکەی خۆرهەڵاتیشی تێپەڕاند کە ئەرستۆ ناوی نابوو (چەوسانەوەی ئاسیایی) و تاك تا ئەو ئاستە ملکەچ بووە توانای جولەی لێبڕاوە و قبولی ئەم دۆخەی خۆی دەکات. ئەو ڕەفتارانەی لە کاتی مومارەسەی کاری سیاسی لە کاراکتەرەکانی ئەو بوارەی دەبینین تەنها و تەنها خەسڵەتی کەسێتی خۆیانن و هەردەم بارە دەروونیە تاکە کەسیەکان لەسەر دۆخی سیاسی گشتی و دەرکەوتنی ئەوان و دیاردە و ڕوداوە سیاسیەکان ڕەنگ دەدەنەوە.
سیاسەتوانان لەم هەرێمەدا لە هەموو ساتو کاتێکی ژیاندا خۆیان بوون کەس بەقەد ئەوان وجودیانە ڕەنگدەرەوەی خۆیان نین، (ببە بەخۆت) دروشمێکە نەك هەر لە نائاگای ئەوان ریشەی قووڵی هەیە بەڵکو زۆر وریایانە وەك (بوون بە خۆ) یەکی فەلسەفی بە ناوی جۆراوجۆر پێمان دەفرۆشنەوە. بوون بە خۆی فەلسەفی شایەتی ئەوەیان بۆ نادات کە کاراکتەرانی سیاسی بە ئاگان لە مانا و ریشە فەلسەفیەکانی ئەم چەمکە، ئەوە ڕەفتارە سیاسیەکانن لەم وڵاتەی ئێمەدا ئەو پاڵنەرە سایکۆلۆژیە شاراوانەمان بۆ دەردەخەن کە لە پشت هەر هەڵسوکەوتێکی ئەوانەوەیە و دەرکەوتنەکانیشیان لەو ڕەفتارانەدا ساویلکەیی هۆشی ئەوانمان بۆ دەردەخا.

یەکێك لە خەسڵەتە بنەمایەکانی دەبێ لە کەسێتی سیاسەتوانی دیموکراتدا هەبێ(نیانی- flexibility)ە ئەوەی ئەم خەسڵەتەی هەبێ دەتوانێ هزری خۆی لەگەڵ گۆڕانکاری و هەڵوێستە جۆراوجۆرەکاندا بگونجێنێ و لە بەرانبەر پێشهاتێك یا پرسێکی دیاریکراودا چەندین

ئەلتەرنەیتیڤی جیاجیای هەبێ، کەسی لەم جۆرە وەڵامی هەمەڕەنگی هەیە بۆ تەنها پرسیارێك، خاوەنی ئەم مێنتالیتیە زۆر دوور دەبینێ و زۆر قووڵ شیدەکاتەوە و دەخوێنێتەوە.

سایکۆلۆژیەتی ناهاوسەنگی کاراکتەری سیاسی ئێمە لە ئاست خۆی نەوەستاوە، بگرە تەشەنەی کردۆتە جەستەی حزب و دواتر پانتایی هەواداران و ئینجا وەك کولتوورێك لە ناخی دەروونی تاکەکانمان چەقیوە. سیاسەت لێرە بە سەرسەختی و عینادیەکی ناعەقلانیانە بەڕێوە دەچێ، عیناد وەستانە لەسەر یەك ئەلتەرنەیتیڤ و یەك وەڵام بۆ یەك پرسیار و یەك داواکاری، ئەوان واتە حزبەکان و سیاسیەکان لەوەتەی هەن یەك هەڵوێستیان بەرانبەر یەکتر هەیە ئەویش هەوڵدانە بۆ یەکتر سڕینەوە و جێگەی یەکتر گرتنەوە. ئەم رق و نەگۆڕیە لە هەڵوێستی سیاسی بەرانبەر یەکتر چەسپینی خەسڵەتێکی دەروونی ئەوپەڕگیرە و مانای رەقهزری و سووربوون لەسەر یەك تاکە ڕا دەگەیەنێ، ئەمە لە سایکۆلۆژیای مەعریفیدا پێیدەڵێن Convergent Thinking واتە وەڵامێك ئەوەندە نزیك بێ لە داواکەی تۆ ڕێك ئەوە بێ کە دەتەوێ و بە هیچ وەڵامێکی دیکەش رازی نەبیت.

ئەم جۆرە لە بیرکردنەوە و رەفتاری سیاسی و مەعریفی بووەتە خەسڵەتێکی سەرەکی و سیاسیەکانی وڵاتی ئێمەی لە هەموو هەڵوێستێکی دوور و نزیکیان پێ دەناسرێتەوە، ئەوە نیە دۆخی ئێستای هەرێمیان بەم سەرسەختی و عینادیە نێگەتیڤەی خۆیان گەیاندۆتە ئەم داخرانە و دەستەپاچەن لە هەر کرانەوەیەك بۆ ئەوەی هەر نەبێ هەناسەیەکی راحەت تر هەڵمژن؟.

ئەم عینادە ئەوە نیە کە ئاڕنۆڵد تویینبی لە "باسێك لە مێژوو" باسی دەکا و ئەو بوێریەش نیە کانت پێیوابوو بۆ گۆڕانکاری و پێشکەوتن پێویستە، عیناد لێرەدا تەنها مانای سەرسەختی و وەستان و چەقین دەگەیەنێ و لە رووی مەعریفیشەوە جۆرێکی ڕەسەنە لە دۆگمی عەقڵی و سڕبوونی هزری. ئازایەتیش نیە چون ئازایەتی جۆرێکە لە حیکمەت و توانای گەڕان بە دوای نەدۆزراوە و نەزانراوەکان نەك وەستانی دەروونی و جەستەیی بەرانبەر مەترسیە بوهیمیە فیزیکیە دەرەکیەکان.

بینین تەنها بە ڕەش یا سپی کوێریەکی عەقڵیە و ناچالاکیەکی زەینی خوو پێوەگیراوە بە درێژایی مێژووی کۆمەڵایەتی و کولتووری ئەم سەرزەمینە بە وانە وتراوەتەوە و فێری نەوەکانمان کراوە، ئەم فێربوونی دەستەپاچەییە گوناهێکی گەورەیە ئێستا زیاتر لە ئەستۆی ئەوانەیە دەسەڵاتیان بە دەستە و لە رووی لێپرسینەوە و دادوەریە عەقلیەکانیش ئەوانەی کەمتەرخەمن بەرانبەری گەورەترین گوناهی مرۆڤایەتیان دەکەوێتە ئەستۆ چجای گوناهی نەتەوەیی و ئەخلاقی.

نیانی هزری یا باشتر وایە بڵێین گونجانی هزری یەکێکە لە خەسڵەتە دەروونیەکانی سەرکردە، واتە ئەوەی پێیدەڵێن سەرکردە دەبێ و بە سووربوون لەسەر (دەبێ) نیانهزر بێ و توانای گونجانی عەقڵی خۆی هەبێ لەگەڵ دەرکەوت و دیاردە هەمەجۆرەکان بۆ ئەوەی بتوانێ بە ساغی لە رووی سایکۆلۆژیەوە بڕیار لە بارەیانەوە بدات. ئەم توانایە یا ئەم توخمە بەشێکی گرنگ لە هزری داهێنان پێکدەهێنێ کە بۆ ئەرکێکی قورسی وەك سیاسەت و بەڕێوەبردنی سیاسی پێویستە، داهێنانی هەڵوێستی نوێ، و پلانی نوێ و نەخشەی دیبلۆماسی و کاری سیاسی نوێ داهێنراوێکن پێویستە زوو زوو لە کەسێتی سەرکردە دەرکەون. ئەگەر سیاسی ئەم توانا تایبەتەی نەبوو ئەوا ئەگەر بەهەر هەڵکەوتێکیش چووبێتە ئەو پایە و پلەیە شکست دەهێنێ و ئەم ناتواناییەش بە هەڵسوکەوت و هەڵوێستەکانیەوە بە ئاسانی دەناسرێتەوە.

مادام دۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری و کولتووری ئێمە لەم سەرزەمینەی خۆمان بەم رۆژە هەرە سەختە گەیشتووە کە تیایدا جۆرێك لە داماوی و دەستەپاچەیی و لەولاشەوە سەرسەختی و وەستانەی پێوە دیارە، ئەوا ناتوانایی حزبی کوردی و کاراکتەری سیاسی کوردی نیشان دەدات بەرانبەر ئەو گرێ و کێشە دەروونیانەی تێیئاڵاون و بڕستی لێبڕیون و ئەوەندە توند بە خۆیانەوە بەستوونیەتەوە، توانای ئەوەیان نەماوە شێوازێکی دیکە لە مامەڵەی سیاسی بگرنە بەر بۆ ئەوەی لەو زەلکاوە سایکۆلۆژیە ئینجا سیاسیە بێنە دەرەوە.
ئەم بە پاڵەوان لە خۆگەیشتنە لای سیاسەتوان و سەرکردەی سیاسی کوردی، دۆخێکی نادرووستی دەروونیە بەر لەوەی کێشەیەکی سیاسی ئاڵۆزکاو بێت. پاڵانێید و هەڵاوسانی دەروونی لە ناوەوە تا ئەو ئاستەی بردوون بەڕاست خۆیان لێبێتە بوونەوەری تر و خۆیان لەسەرووی مرۆڤی ئاسایی دەبینن، بەڵام لەوە بێ ئاگان کە کەسی تووشبوو بەم گرفتە لە دەرەوەڕا شڵەژان و ناهاوسەنگیەکانی زۆر بە ڕوونی بۆ خەڵکی ئاسایی دەردەکەون و فیزیکیانە سەیر دەکرێن.

هەڵاوسانی دەروونی لای سیاسەتوانی کوردی لە خەسڵەتەکانی (بەخۆعاشقبوون و چێژبەری دەمەکی و هستیریای رەفتاری)دا گەیشتۆتە ئەوج، شڵەژانی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و کولتووری وڵاتەکەمان زیاتر پەیوەستە بە شڵەژانی دەروونی سیاسیەکان و خەسڵەتە عوسابی و سایکۆسسەکانیان.
ئەو دۆخە ناهاوسەنگە تا ئەو ئاستە داخراو نیە بیخەینە نێو تیۆریزەکردنێکی خەمۆکیانەی ئەوتۆوە دەروونی خوێنەری زیاتر پێ

بشێوێنین، بەڵکو ئومێد وەك ستراتیژێکی دەروونی پۆزێتیف زیاد لە ڕێگەیەکمان بۆ چارەسەر دەخاتە بەر دەم. باشترین چارەسەر لای خودی سیاسەتوانان و حزبەکانیانە، مادام ئەوان زۆر بە زەقی بەم شێوەیە خۆیان بە کۆمەڵگە ناساند، ئەوا دەتوانن لە کێشەکانی خۆیان وریا بنەوە و وەك کارڵ رۆجەرز دەڵێ خۆیان دەتوانن چارەی خۆیان بکەن.

ئەم دۆخە بە گۆڕینی ستایلی بیرکردنەوەی خۆیان لەسەر خۆیان و لەسەر ئەوانی تر دێتە گۆڕین، کێشەکان لە نێو چوارچێوەی هزری خۆیاندان، ئەوەی سەری لەوانە تێکداوە تەنها شێوازی بیرکردنەوەیانە و بەس، پێداچوونەوەی سەرچاوە عەقیدەتیەکانیان و موتوربە کردنیان بە میکانیزمی دیکەی بیرکردنەوە و گونجاندنیان لەگەڵ هەلومەرجەکانی ئەم سەردەمە بڕیارێکی ستراتیژی پەروەردەیی و پیداگۆگی تازەیە و بۆ داهاتووی کۆمەڵگەش دەبێ بە بنەمایەکی پتەو، هەر ئەوەشە دەیانکا بە کەسی نیانهزر و flexibil و لە راستیشدا بە تەنها ئەو ستایلە دەتوانێ بیرکردنەوەیان ڕاستەڕێ بکاتەوە. سووربوون لەسەر ئەم ستایلە هەرە کلاسیکە دووچاری شێرپەنجەی دەروونیان دەکات و نموونەی ئەو مێگالۆمانیکانەشمان* لە مێژوودا زۆرن.

---

*نەخۆشیەکی دەروونی- عەقڵیە کەسەکە خۆی لێدەبێتە بانمرۆڤ و بەوەهمی فوودراویەوە دەژی.

مارا – ساد نمایشی شۆڕشێکی تەواو نەکراو ... حسن حسێن

لەگەڵ ئەوەی شانۆنامەی مارا ـ ساد، باس لە دۆخی دوای شۆڕشی فەڕەنسی دەکات، بەڵام وەك هەر کارێکی هونەریی و ئەدەبیی زیندوو بازنەی شوێنکات دەبڕێت و بۆ زمانێکی جیهانی خەم و خەونەکانی مرۆڤی دوای شۆڕش دەردەبڕێت. هەر بۆیە بە نزیکی لە سەرجەم ئەو وڵاتانەی کە شۆڕشیان تیا کراوە، جۆرێك لە ئاوەدانەوە و گۆڕانەوە بۆ ئەم شانۆگەرییە هەبووە و هەیە. چونکە بە نزیکی دۆخی دوای

ه□موو ش□ش□كان خاڵی لێكچوونيان زۆرە، هەر بۆيە نماييش كردنی بە لای هەر ك□م□گ□يەكەوە دروستكردنی راي□□ي□كی پەيوەندی و دۆزينەوەی خاڵە لێكچووەكانی نێوان شانۆنامەكە و دۆخی كۆمەڵايەتی دوای ش□ش□.
جاری يەكەم كە شانۆگەريی مارا – سادم بينی لە كۆتايی ساڵانی هەشتاكاندا بوو، كە لەلايەن تيپی شانۆی ئەزمونگەری كوردييەوە نماييش كرا و هونەرمەند شەماڵ عومەر دەری هێنا بوو. ئەو كاتە زۆر لە شانۆگەرييەكە حاڵی نەبووم، ئەمەش لە لايەكەوە بەهۆی پاشخانی رۆشنبيريی خۆمەوە بوو، لە لەلايەكی ترەوە بە هۆی ئەوەی شانۆييەكە خۆی كارێكی سادە و ئاسان نييە و شانۆييەكی ئەزموونگەرييە كە تێيدا پيتەر ڤايس بە شێوەيەكی جياواز ئايديا هونەری و فيكرييەكانی دەخاتە روو. لە رووی هونەرييەوە شانۆييەكمان لە ناو شانۆدا بۆ نماييش دەكات و ستەيجەكەيشی نەخۆشخانەيەكی دەروونييە.
لە رووی فيكريشەوە شۆڕشی فەڕەنسی دەكاتە پاساوێك تا لەو مێژووەوە بێتەوە و باسو خواسێك لەسەر شۆڕشەكانی سەدەی بيست دروست بكات و تێڕوانينە جياوازەكان لەبارەی چەمكی شۆڕشەوە بخاتە روو. بۆ ئەم مەبەستەش پەنا دەباتە بەر شانۆی تۆماری (المسرح التسجيلي) و گرنگترين رووداوەكانی شۆڕشی فەڕەنسيمان بۆ دەگێڕێتەوە و بە تەكنيكی جۆراوجۆر و جياواز لە گۆرانييەوە بۆ ديكۆر، لە جووڵەی ئەكتەرەوە بۆ رووناكی، وێنە و ديمەنەكانی شۆڕشمان نيشان دەدات.

ئەوەی كە ئەم شانۆييە پشت بە رووداوی راستەقينە دەبەستێت بە مانای ئەوە نايەت كە نووسەر خەريكی نووسينەوەی مێژوو بێت، بەڵكو ئەم تەكنيكە دەكاتە ئامڕازێك بۆ خستنە رووی نابەتگەلی سياسی و كۆمەڵايەتی و دروست كردنی ئيلتيزامی هونەر بە كێشە كۆمەڵايەتييەكانی وەك چەوسانەوەی چينايەتی، ستەمكاريی و نەبوونی ئازادی . جگە لەوە ڤايس بە بەكارهێنانی تەكنيكی شانۆ لە ناو شانۆدا دەيەوێت بينەر لەگەڵ رووداوەكاندا تێكەڵ نەبێت و لە بيری نەچێتەوە كە خەريكی سەيركردنی نماييشێكی شانۆييە و بەمەش بواری بيركردنەوەی ب□ ب□خسێنێت. دەرهێنەر هيوا فايەق هەر لە يەكەمين ساتەوەختی نماييشەكەدا ئەمەی بە جوانی نيشان دا كاتێك كە گڵۆپی رووناكی هەڵ دەبێت، ماركێز دوساد هاوار دەكات هێشتا دەستمان پێ نەكردووە. لە چەند ديمەنێكيتريشدا و لە رێگەی گۆڕينی ديكۆرەوە زووزوو ئەوەی بەبير دەهێناي□و□ كە ئێمە خەريكی بينينی شانۆييەكين.
ناونيشانی تەواوی شانۆييەكە بريتييە لە (ئازاردان و تيرۆركردنی ژان پۆڵ مارا بەو جۆرەی كە تيپی نواندنی نەخۆشخانەی چاين□ت□ن ب□

سەرپەرشتی بەڕێز دی ساد پێشکەشی کرد) و ئەکتەرەکان کۆمەڵێك نەخۆشی دەروونیین کە لە نەخۆشخانەی چاینتۆن کەوتوون. دەرھێنەری شانۆییەکە مارکێز دوسادە کە چێژێکی زۆر لە ئازاردانی مرۆڤ دەبینێت و گەلێك کتێب و نووسینی ھەن کە تیایاندا ستایشی ئازار دەکات، ھەڵبەتە چەمکی سادیزمیش ھەر لە ئایدیا و رەفتارەکانی ئەم بیرمەندەوە داڕێژراوە.

مارکێز دو ساد و ژان پۆڵ مارا ھەر بە تەنھا دوو جەمسەری سەرەکی شانۆییەکە نین، بەڵکو بەرجەستەکەری دوو روانینی جیاوزن بۆ مانای شۆڕش و بەھاکانی و دەسەڵات و رەھەندەکانی. ساد روانینێکی سیاسی – سێکسواڵێتی بۆ شۆڕش ھەیە (خێری شۆڕش ئەبێت چی بێت گەر نێر و مێ تێك نەئاڵێن)، ئەو دەسەڵا تەیشی کە وەک دەرھێنەری شانۆنامەکە پێیدراوە لە نمایشکردنی ئازار و ئەشکەنجەدان و تەنانەت ئیغتیساب کردنی یەکێك لە نەخۆشەکان(کە یەکێک بوو لە دیمەنە ھەر بوێرەکانی نمایشەکەی کۆڕی شانۆی با) رەھەندێکی سایکۆلۆژی دەبەخشنە دەسەڵات و رووداوەکانی دوای شۆڕش و تەنانەت کردەی تیرۆرکردنەکەی مارا.

ژان پۆڵ ماراش لە رێگەی پاڵپشتیکردنی ھیوا و ئاواتە بەدی نەھاتووەکانی کرێکاران و ھەژاران و ئازادیخوازەکانەوە نەك وەك خوێنڕێژێك، بەڵکو وەك سەرکردەیەکی سیاسیی چەپڕەو دەردەکەوێت، کە جەماوەر چاوی ئومێدیان تێ بڕیوە و باوەڕی بەوەیە بە ھێز دەتوانرێت دادپەروەری و ئازادی و یەکسانیی بەدی بھێنرێن و دەکرێت لەو پێناوەشدا خوێن بڕژێت ئەمەشیان رەھەندێکی سیاسی – کۆمەڵایەتی دەبەخشێتە دەسەڵات و شۆڕش.

پیتەر ڤایس لە رێگەی ئەم شانۆگەرییەوە رووداوەکانی شۆڕش و بێئومێدییەکانی دوای شۆڕشمان بۆ دەگێڕێتەوە و دەمانباتەوە بۆ سەردەمی ناپلیۆن کە شۆڕش بە تەواوی سەرکوت کراوە و ناپلیۆن بە دەستێکی پۆڵاینەوە دەسەڵاتی گرتۆتە دەست. ھەر بۆیە کاتێك کە ئەکتەرەکان لە دەقەکە دەردەچن و حەماسەت دەیانگرێت، کۆڵمی کە بەڕێوەبەری نەخۆشخانەکەیە رایان دەگرێت و داوای لێبووردن لە ئامادەبووان دەکات؛ لێرەشدا جگەلەوەی وەك بەڕێوەبەرێکی مەراییکەر بۆ دەسەڵاتی ناپلیۆن دەردەکەوێت، ھەرەوەھا لە تێگەیشتنە فۆکۆییەکە بۆ رۆڵی نەخۆشخانە و زیندانەکان لە کۆنترۆڵ و سزادانی نەخۆش و بەندکراوەکان نزیکمان دەکاتەوە. بەوەشدا کە بەڕێوەبەری نەخۆشخانەکە رەمزی دەسەڵات وسیستمە، بۆیە دووبارە بوونەوەی دیمەنەکانی دەرچوونی ئەکتەرەکان لە ریتم و سیاقی شانۆییەکە و ھەوڵی کۆنترۆڵ کردنەوەی لەلایەن بەڕێوەبەر و کارمەندانی نەخۆشخانەکەوە، وەك رەمزێك بۆ ھەوڵ و تەقالاکانی مرۆڤ بۆ دەرچوون لە سیستم و تێپەڕاندنی و کاردانەوەی سیستمیش بەرامبەر بەو

هەوڵانە، لێک بدەینەوە. بۆیە بە مانایەکی دیکە دەکرێت بڵێین ئەکتەرەکان، نەخۆشی دەروونی نین، بەڵکو ئەو شۆڕشگێڕانەن کە رژێم و دەسەڵات وەك سزایەك لە نێو نەخۆشخانەی دەروونیی توندی کردوون.
ئەوە بۆیە ژان پۆڵ مارا چەندین جار حەماسەت دەیگرێت و وەك شۆڕشگێڕێك قسە دەكات و تەنانەت لە كۆتایی شانۆییەكەیشدا كاتێك لە دیمەنێكی درامی و كاریگەردا مارا دەكوژرێت ئەكتەرەكان هێرش دەبەن بۆ بەڕێوەبەری نەخۆشخانەکە.
ئەم نمایشەی کۆڕی شانۆی با، وەک نواندن و کارە هونەریەکانیتری وەک دیکۆر ، مۆسیقا و رووناکی ، هەوڵ و ماندووبوونێکی زۆری تیا ئەنجام درابوو. بۆ نمونە نواندن و جووڵەی ئەکتەر ، لە ئاستێکی زۆر بەرزدا بوون. جووڵەی جەستە جگە لە لایەنە ئیستاتیکییەکەی تەواوکەری حیواریش بوو. زۆربەی ئەکتەرەکان جەستەیەکی نەرم و جومناستیکییان هەبوو کە ئەمە هێزێکی زۆر دەدا بە کاری نواندن.
مۆسیقاش، کە نەوا موکورجی بە پیانۆ ئەدای دەکرد و بەشێک بوو لە نمایشەکە، ڕەهەندێکی ئاهەنگسازییانەی دابوو بە نمایشەکە، هەندێکجار دەبووە حیکایەتخوانێکی رووداوەکان و هەندێکجاریش دەبوو بە ریتمێک بۆ جووڵەی ئەکتەرەکان. هەڵبەتە وەکو ئاواز و دەنگیش چێژ و جوانییەکی زۆری دابوو بە نمایشەکە.
دیزاینی گشتی سەر شانۆ، مەقسەڵەکەی لە دەرچێت سیمایەکی وای پێوە نەبوو کە دەربەی دۆخی شۆڕش یا فەزایەکی فۆڕێنسییانە بێت. بەڵام دابەش کردنی پلیکانەکان، کە ڕەمزی دەسەڵات یا گەیشتنە پێی لەلای راست و قاوشی نەخۆشخانەکە، وەکو شوێنی شۆڕشگێڕە نەخۆشەکان، لە لای چەپ و ئەو ڕەنگە شینەی کە پێی درا بوو کە ڕەمزی حوزنە و پاشانیش حەوزەکە کە زیاد لەبەکارهێنانێکی هەبوو، هەموو ئەمانە ئەو لاوازییەیان شاردبووەوە کە ئاماژەم پێی کرد. لەمە زیاتر لەسەر نمایشەکە ناڵێم و وردەکارییەکان بەجێ دەهێڵم بۆ شانۆکاران.

کورد و شانۆیی مارا – ساد

پرسیارە بەردەوامەکانی کارەکتەرەکانی شانۆییەکە ئەوەیە: شۆڕش بۆچی بە ئەنجام نەگەیشت؟ چۆن بەردەوامی بە شۆڕش بدرێت؟ ئایا شۆڕش کردەیەکی کۆمەڵایەتی و دەرەکییە یا زاتی و ناوەکی؟ بەڵام خۆ ئەوە بە تەنها پیتەر ڤایس و ئەکتەرەکان نین کە ئەم پرسیارانە دەکەن. بەڵکو پرسی شۆڕش و بەها و ئامانجەکانی، مەرج و ئەنجامەکانی و ... هتد هەر لە ئەفڵاتون و ئەرەستۆوە تا بە ڕۆژگاری ئەمڕۆمان دەگات کۆڵەکەی بیر و فەلسەفەی سیاسی بووە و بە قەولی هانا ئارنەت کێشەیەکی سەنتەریی سیاسەتە و ئەوەش کە هەتا ئێستا

پرسی شۆڕشی بە گەرمو گوڕی هێشتەتەوە هەڕەشەی قڕکردنی مرۆڤ و ئومێدی رزگاربوونە(١).

لەم سەنگەیەوە دەتوانین بڵێین کورد لەگەڵ ئەم دوو دەستەواژەیەی قڕکردن و رزگارییدا ئاشنایەتییەکی زۆری هەیە. هەر بۆیە نوخبەی سیاسی و ڕۆشنبیری کورد بەردەوام دەیانەوێت جووڵانەوە چەکدارییەکان وەك شۆڕش وێنا بکەن و ئەم وێنایەش لە مێشکی مرۆڤی کورددا بچەسپێنن. ئامانجی ئەمەش لە رووی سیاسییەوە دابەشکردنی کۆمەڵگەیە بەسەر بەرەی شۆڕش و دژە شۆڕشدا و رەوایەتیدانە بە زاتی شۆڕشگێڕ بەچنینەوەی دەستکەوتی سیاسیی و ماددی و دروونەوەی سەرانی دژ بە شۆڕش. لە رووی سایکۆلۆژیشەوە زەوتکردنی زاتی ستەملێکراوی کوردە تا لە پرۆسەی هەڵهاتنی لە زاتی خۆیدا لە نێو زاتی فەرمانڕەوا کوردەکەیدا بتووێتەوە و نەتوانێت بازنەی ئایدیا و جیهانی فەرمانڕەواکەی تێپەڕێنێت(٢). بۆیە ئەم نوخبە سیاسییە هەر بەتەنها بە تیۆریزەکردنی ئەم روئیایەوە ناوەستێت، بەڵکو لە رێی هونەر و ئەدەبیشەوە ئەم تەماهییە لە نێوان ئەو جووڵانەوانە و چەمکی شۆڕشدا تۆختر دەکاتەوە و ئەو رەخنانەش کە لەم سیاقەدا لێی دەگیرێ، کە شانۆگەری مارا – سادیش هەر لەم سیاقەدایە، نەك هەر نیگەرانی ناکەن بەڵکو بەهەزیشی دەکەن. چونکە هەر هیچ نەبێت شکۆی شۆڕشگێڕیی پێ دەبەخشن و مێژوویەکی بۆ دروست دەکەن، مێژووی شۆڕشەکانی کورد!!، کە لە بنەڕەتەوە هەر بوونی نییە.

کاری فیکر، هەروەها هونەر و ئەدەبیش، لە ئێستای کۆمەڵگەی کوردیدا تێکدان و شێواندنی ئەو وێنایەیە کە نزیکەی یەک سەدەیە جووڵانەوە سیاسی – چەکدارییەکانی کورد لەژێر ناوی شۆڕشدا لە ئەندێشەی مرۆڤی کورددا دەی چەسپێنن. گۆڕینی ڕێچکە و ئاراستەکانی مرۆڤە لە گەڕان بە شوێن بەهەشتەوە بۆ پەیجووری کردنی جەهەننەم. ئەوەی کە قەشە(جاك ڕۆ) قاچێکی ڕووەو ئاسمان هەڵدەبڕێت و پەنا دەباتە بەر شەیتان تا نەك بە تەنها حوکمی جەهەننەم بەڵکو حوکمی زەویش بکات، لەبەر ئەوەیە کە دەسەڵاتدار و سەرمایەدارەکان هەموو پیرۆزییەکان و خودا و بەهەشتیان داگیر کردووە و لە ڕێگەی ملکەچ پێکردنیانەوە بە خودا، لە پێناو چوونە بەهەشت، ملکەچی مرۆڤیان بۆ دەسەڵات وسیستم بە دەست هێناوە. لە ڕێگەی بە پیرۆزکردنی خوداوە پایەکانی دەسەڵاتیان پیرۆزکردووە. چونکە ملکەچ بوون بە خودا هیچ نییە جگە لە دەلالەتێکی ڕەمزیی بە ملکەچ بوون بە دەسەڵات و سیستم. ئەگەر بەهەشت دوا مەنزڵی مرۆڤە ملکەچ و کۆیلەکان بێت، کەوایە دەبێت مرۆڤی یاخی لە سیستم و دەسەڵات، مرۆڤێکی جەهەننەمی بێت، ڕێکەوتنێکی فاوستییانە لەگەڵ پرۆمسیۆسدا(*) مۆر بکات بۆ گەیشتن بە دوا مەنزڵ کە جەهەننەمە. شۆڕشەکان و دەسەڵاتدارەکان تا ئێستا

مرۆڤیان بە ناوی رزگاری و ئازداییەوە بردۆتەوە ب□ م□لکەتی کۆیلەکان" بەهەشت". ئەم وێنە و رێگە ئاوەژووە بەرهەمی سیستمێکی مەعریفییە کە وا بەستەی سیستمێکی ئابووری ــ سیاسیی و کۆمەڵایەتیی ستەمکارە. بۆیە جەهەننەم وێنە راستەقینەکەی مەملەکەتی ئازادی و رزگارییە و شوینی مرۆڤی یاخی و بیرکەرەوەو ئازادە.

پەراوێز:

□. حنا ارندت، " في الثورة" ترجمة عطا عبدالوهاب، الطبعة الاولى ، بيروت، ٢٠٠٨، ص ١٣٠.
□. د. مصطفى الحجازي، التخلف الإجتماعي او مدخل الە سيكولوجية الإنسان المقهور، الطبعة التاسعة بيروت، ٢٠٠٥، ص ١٢٣.
• پرۆمسیۆس لە ئەفسانەی یۆنانیدا بەرامبەر ئینکی لە ئەفسانەی سۆمەری و لۆسیفەر(واتە هەڵگری رۆشنایی)ی گەورەی فریشتەکانە لە باوەڕی مەسیحییەتدا، هەموویان لە فەرمانی خواوەند یاخی دەبن و دەبنە هاوڕێی مرۆڤ. لە شانۆیی (د. فاوستۆس)ی کریستۆفەر مالرۆدا لۆسیفەر بە د. فاوست دەڵێت:" ئەگەر رێکەوتنەکەت لەگەڵماندا مۆر بکەیت، دەبمە کۆیلەت و چیت دەوێت بۆت دەکەم…".

http://hasanhosen.blogspot.com

وێنەکە: دیمەنێك لە (شانۆیی مارا – ساد)ی کۆڕی شانۆی با

قەیرانـــی دارای دەرئەنجـــامی گەندەڵییە لەداهاتی گشتی هەرێم … جەزا ئەحمەد فارس

سەرکردە سیاسیەکان خەڵکی هەرێمی کوردستانیان توشی قەیرانێکی گەورە کرد چونکە ئەوان فێری ئەوە بوون لە یەك کاتدا سەرجەم داهاتی ناوخۆی هەرێمی کوردستان و بەشێکیش لەو بودجەیەی کە لە عێراقەوە دەهات بەشێوەیەکی نایاسای بۆ خۆیان بەرن.
بۆیە کاتێك کە بودجەی هەرێمی کوردستان بڕا سەرەتای قەیرانەکان

دەستیان پێکرد، سەرکردە سیاسیەکان لە هەردوو حیزبی دەسەڵاتدار لە بری ئەوەی لەخەمی ئەوەدا بن کە قەیران دروست نە بێت کەوتنە دروست کردنی چەندین قەیران ، خەڵکی هەرێمی کوردستان هەرگێز پێش بینی ئەوەی نەکرد بوو کە گەندەڵی سەرکردەکان گەشتبێتە ئاستێك دەست بەرن بۆ قوتی منداڵەکانیان و موچەکانیان بۆ بکەن بە ڕوبعە موچەو وە دواترش لە بری مانگانە بۆیان بکەن بە چەند مانگ جارێك.

کێشەی بنەڕەتی لە دروست بونی ئەم قەیرانە دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە ناشەفافیەکی زۆر لە داهاتی گشتی هەیە بە شێوەیك گروپێکی بچوك کۆنتڕۆڵی هەموو شتێکیان کردووە بۆ خۆیان و تەخشان و پەخشانی داهاتی گشتی دەکەن بەمەش یاری بە چارەنوسی موچەی فەرمانبەرانەوە دەکەن.

بەدروست بوونی قەیرانی دارای لە هەرێمی کوردستان رووی راستی پیاوە سیاسیەکانمان بۆ دەرکەوت ئەوە ڕوونبوویەوە کە ئەوان چەند پیاوێکی بچوکن ئەوان هێندەی بازرگانن و خەریکی بازرگانین بە سەر خەڵکی هەرێمی کوردستان نیو هێندە پیاوی سیاسی راستە قینەنین کە لە خەمی خەڵکەکەی خۆیاندا بن و بیانەوێت خزمەتیان بکەن.

لەم قەیرانەوە تێگەشتین کە ئەوانەی لەم هەرێمە سیاسەت ئەکەن بەکەڵکی فەرمانڕەوای نایەن و سەرکردە سیاسیەکانی ئێمە جگە لە گروپێکی نادیموکراسی قۆرخکار زیاتر هیچی تر نین .

داهاتی ناوخۆی هەرێمی کوردستان ئەگەر بە شێوەیەکی شەفافانە بخرێتە ڕوو ئەوە بێگومان ئەم داهاتە بەشی سەرجەم تێچووەکانی هەرێمی کوردستان دەکات.

لە بەر ئەوەی ناشەفافیەکی زۆر لە داهاتی ناوخۆی هەرێمی کودستان هەیە ، خەڵکی بەتەواوەتی بێئومێد بوون لەم دەسەڵاتە چونکە هیچ ئیرادەیەکی راستەقینە بوونی نیە بۆ چارەسەر کردنی کێشەکان.

گروپێك لە سەرکردە سیاسیەکانی هەرێمی کوردستان کۆنترۆڵی هەموو شتێکیان کردوە و یاری بە چارەنوسی خەڵکەوە دەکەن.

بۆئەوەی کە هەرێمی کوردستان لەو قەیرانانە رزگار بکرێن دەبێت ئەو گروپە بچوکەی کە کۆنتڕۆڵی داهاتی گشتی ئەم هەرێمەیان کردوەو ئاراستەی سیاسەتەکانی حکومەت بۆ بەر ژەوەندی خۆیان دەکەن بەهەرشێوەیك بێت دور بخرێنەوە لە دەسەڵات چونکە بە بەر دەوام بونی ئەم گروپە قۆرخکارە ئەوە قەیرانەکان هیچ ئاسۆیەکی چارەسەریان نابێت و وە ئەگەر بە شێوەیەکی کاتیش ئەم قۆناغە تێبپەڕێنین ئەوە بێگومان توشی چەنید قەیران و نەهامەتی ترمان دەکەن.

ئەم گروپەی کە ئێمەیان توشی ئەم هەموو نەهامەتی و قەیرانانە

کردوە خاوەنی داهاتێکی زۆرن کە بەشێوەیەکی نایاسای ئەو داهاتەیان پێکەوە ناوە و لە بانکەکانی دەرەوە هەڵیانگرتووە بە ناوی خۆیان و خزم و کە سوکاریانەوە.
مەترسی گەورە بریتیە لەوەی کە ئەم گروپە بچوکە بە بەر نامە کار لە سەر ئەوە دەکەن کە خەڵکی ئەم هەرێمە هەژار و برسی بکەن بۆ ئەوەی وەك کۆیلەی خۆیان بە کاریان بیە نن وە ك چۆن مامەڵە بەداهاتی گشتی ئەم هەریمە و ئاراستەی سیاسەتەکانە حکومەت دەکەن ئاواش خەڵك ناچار بکەن کە بیان خەنە خزمەتی خۆیانەوە .
لەکۆتایدا دەگەینە ئەو ڕاستیەی کە دەسەڵاتی سیاسی لە هەرێمی کوردستان لەماوەی کاکردنیدا دوور لە هەموو بنەماکانی ئەخلاق و پێوانە عەقلانیەکانی زانستی سیاسی مامەڵەی کردووەچونکە لەسەرەتای دروست بوونی ئەم هەرێمەوە گروپێکی بچوك کۆنترۆڵی هەموو شتێکیان کردوە و ئەوان بڕیار لە سەر چارەنوسی ئەم هەرێمە دەدەن.

کتێبی ڕەهەندەکانی مردن لە نووسینی سمکۆ محەمەد، ئێستا لە کتێبخانەکانی کوردستان دەستدەکەوێت

مردن حاڵەتێکی مەحاڵە دەربازبوون لێی، بەڵام خوێندنەوە بۆ مردن وەکو چەمك کە بەرەو نەمانە پەیوەندی بە نهێنی بوون و ژیانەوە هەیە، مەحاڵی مردنی دوای کۆتایی بوون و ژیان، ئەو ترسەیە کە فەیلەسوفەکان ترسیان لە مردنی روحی هەبووە وەکو پێوەرێك بۆ چاکەکاری لە ژیاندا، کەواتە هەموو تێگەشتنەکان لە کۆنەوە تائێستا ترسی دوای مردن بووە کە دەەرنجامی ئەوەبوو کەس نەیزانیوە چی رووەدات، بۆیە راپرسیەك لە دەیەی دووەهەمی هەشتاکان لەسەر مردن لە ئامریکا کراوە، ئەوکات 40% خەڵك پێیانوایە کۆتایی هەموو شتێکە و 40% دیکە پێیانوایە سەرەتایەکی تری ژیانە و 10% پێیانوایە کۆتایی ئازارەکانی ژیان و 10% گوتویانە نازانین و هیچ بیرۆکەیەکمان لەوبارەیەوە نییە.

ئەم راپرسییە ئەگەر ئێستا بکرێت، رەنگە وەڵامی دیکەمان چنگ بکەوێت، هەندێك رەنگە بڵێن ئەمە موعجیزەیەکە خوا نیشانمان دەدات، چونکە کارەکانمان باشەی تیانییە، هەندێك بڵێن روح هەر دەمێنێت، کەواتە مردن بەشێکە لەژیانی ئەوانی تر، چونکە پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان رێچکە و رێگەیەکی دیکەی وەرگرتووە، هەندێك وەکو حاڵەتێکی سروشتی وەریدەگرن و هەندێکی ناسروشتی، چونکە وەڵامی دوای بوون نییە.

لیکۆڵینەوە لەبارەی ئەم چەمکەدا لێکۆڵینەوەیە لە بوون وەکو چیرۆکیکی بێ بەها و ئەپستراکت کە لەئەنجامی بەناو عەقلانیەت و پیشکەوتن و سیستمی نوێی سیاسی کە ژیانی دیاریکردووە و ئاوهاش مەرگی بەکۆی دیاری کردووە، بوون واتە ئەو بوونەی ئێستا هەیە، کارێکی کردووە کە ناوەڕۆك لەدەستبدات و مردن بکات بە هەواڵێك و هیچی تر، لەبارێکی دیکەوە مردن خەریکە لەبەهاکەی خۆی دەردەچێتە دەرەوە بەگشتی و لەم کۆمەڵگەی کوردستانیەش خەریکە زۆر بەهێمنی و بەبێ موناقەشەیەکی فکری و فەلسەفی ئەو فەزایەی هەموو پێکەوە گەمەی تێدادەکەین بەبێ ویستی خۆمان، بەسەر دەچێت، لەکاتێکدا تەنها بۆ پەیداکردنی سەرچاوە بۆ ئەم نوسینە، زیاتر لە 60 کتێب و وتار و لێکۆڵینەوە و سایت و فیلم و دیکۆمێنتاری جودام بینی کەهەندێکیان کوردی بوون، ئەمە جگە لەوەی کە لەنێو داستان و شیعر و ئەفسانەکان، دەیان کەناڵی دیکە هەن کە قسە لەسەر شێوەکەی دیکە تێگەیشتن لە مردن دەکرێت لەدەرەوەی رۆشنبیری کوردی، لەحاڵێکدا هیچ میللەتێك بەبارتەقای کورد ئەوەندەی باس لە مردن و نەمری دەکات، نەتەوەی دیکە بەو شێوەیە سەرقاڵی ئەوە نین، چونکە ئەوان ژیان وەکو خۆی بەڕێدەکەن و بەمەرامی خۆیان گەیشتوون و دەژین وەکو ئەوەی ژیان پێویستی پێیەتی، رەنگە هەر ئەم پاساوەش بێت کە وایکردووە مردن مانایەکی تری وەربگرێت، نمونەش موبارەزە و شۆڕشی کوردستان بووە کەناوی پێشمەرگەی وەکو سیمبول هێشتۆتەوە کە لەدونیادا نەتەوەیەکی دیکە و کۆمەڵگەیەکی دیکە نەماوە بڵێت دەمەوێ بمرم، مەگەر بەڕووە نیگەتیڤەکەی کە کردەی تیرۆریستیە یان بێزار بوونە لە ژیان وەکو ئەوەی لە رۆژئاوا هەیە. بەڵام تێگەیشتنە فکرییەکە خنکێنراوە و مەسەلەی فکری بەهەر بیانوویەکی سیاسی بێت یان ئاینی و کولتووری لەرووی رێساوە پاکێجێکی داخراوە و نابێت مانا جیاوازەکانی ئاشکرا بکرێت و پاکێجەکە بکرێتەوە و خەڵك و بەتایبەتی نەوەکانی داهاتوو شارەزای ئەو بیرێکەیە بن.

ئارەزوو کردن بۆ مردن و خۆ کوشتن لەداخان یان حاڵەتی دەروونی، هەروەها کوشتنی بەکۆمەڵ کە جینۆسایدە و مردنی بەکۆمەڵ کە بەرئەنجامی حاڵەتی سرۆشتیە و مردن بە نەخۆشی و مردن لەرێگەی شەڕ

و شۆڕەوە و کوشتنی بەمانا یاسایی و نایاساییەکەی کە هەندێکجار حکومەت لەپشتیەوەیەتی، کوشتن لەپێناو پاکبوونەوەی ئەخلاق و شەرەف و لەپێناو خۆشەویستی و لەپێناو پڕنسیپێکی دیاریکراوی ئاینی و سیاسی و ئیدیۆلۆژی و هتد، هەمویان مردنن. بەڵام هەریەکەیان مانای خۆی و پێناسەی خۆی و شیکردنەوەی تایبەتی خۆی دەوێ. رەنگە لەباری دەروونیەوە قسەیەك هەبێت لەباری ئاینیەوە قسەیەکی تر، لەباری فکرییەوە موناقەشەی لەسەر بکرێت بەڵام لەباری یاسایەوە موناقەشەی لەسەر نەبێت.
خۆکوشتنی تاکەکان کە مێژوو بەهەموو شێوازەکانیەوە تۆماری کردووە، بەشێکە لەچیرۆکە نەگێڕدراوەکە بەڵام ئەوەی کەبەناوی خۆکوژییەوە خەڵکیش لەگەڵ خۆیدا بەکێش دەکات بەبێ ئەوەی مانایەکی هەبێت و ئامانجێکی هەبێت و ویستی گشت بێت دەبێتە بکوژ بەناوی خۆ کوژەوە، بەڵام ئەو خۆکوژیەی پێشوو یان ئوەی کەسێك بەتەنها خۆی لەناو دەبات و بێهیوا دەبێت لەژیان، کە جۆرێکی دیکەی مردنە و بابەتێکە پەیوەندی بە ویست و بە بێزاری لە ژیانەوە هەیە، ئەم دیاردەش بەدەیان ستایلی هەیە کەهەرکەیان مانای خۆی هەیە، خۆکوشتن لەسەر بەیەك نەگەیشتنی دوو خۆشەویست و خۆ کوشتن لەبەر بێچاری و بێدەرامەتی و خۆکوشتن لەدژی دوژمن و خۆکوشتن بەهۆی حاڵەتی ناتەندروستی سایکۆلۆژیەوە، خۆکوشتنی سیاسی کە بۆ تاك نیە و بۆ حیزب و گروپی سیاسیە، خۆکوشتنی ئابوری کە جۆرە دۆڕانێکە لە سیستمی سیاسی ئابوریدا و دەیان شێوەی دیکەی خۆکوشتن، لایەنێکی دیکەی ئەم باسەیە. ئەم کتێبە لەلایەن دەزگای رۆسا بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە بە قەبارەیەکی مامناوەندی و لەدوتوێی 170 لاپەرەدا چاپی کردووە و لەبازاڕی کتێبخانەی کوردی دەستەکەوێ.

سمکۆ محەمەد
حوزەیرانی 2016

کاراکردنەوەی پەرلەمان واتە

کاراکردنەوەی بەرژەوەندی حیزبەکان نەك خەڵکی کوردستان … نەجم محەمەد

زیاتر لەساڵێکە دەسەڵات و حیزبەکان باس لە کاراکردنەوەی پەرلەمان و ئاسایکردنەوەی دۆخەکەو پرسی سەرۆکایەتی هەرێم وهەڵبژاردنی پێشوەختە و هەڵوەشاندنەوەی حکومەت دەکەن هەرهەموو ئەمانەشیان لەپێناو کاراکردنەوەی بەرژەوەندیە سیاسی و داراییەکانی خۆیانداوەڵت ومەبەستە نەك ئاڵوگۆڕی جدی و ڕیشەیی لە باروگوزەرانی خەڵکی ونەك خۆش گوزەرانکردنی خەڵك و پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری بەخەڵکی کوردستان هەربۆیە کاراکردنەوەی پەرلەمان و هەڵبژاردن و دابەشکردنی پۆستە حکومیەکان وسیادیەکان گەمەیەکە بۆ فریودانی خەڵکی وبەهێزکردنی پێگە حیزبیەکانی خۆیان لەپێناو زیاتر فریودان وسەرکوتکردن وپێشێلکردنی مافەکانی خەڵکی کوردستان هەربۆیە نابێت خەڵکی کوردستان بەپەیام و کۆبوونەوە و ڕاگەیاندنەکانی دەسەڵات وحیزبەکان فریوو بخۆن وباوەڕبکەن وخۆش حاڵو خۆش خەیاڵ بن دەبێ خەڵکی کوردستان بەجیا لە دەسەڵات و حیزبەکان بڕیاربدات و قسەو داواکاری خۆیی هەبێت لەسەرشەقام .

خەبات وفشاری مەدەنیانەو جاماوەریانە وشارستانیانە فراوانتربکەن و ڕیزەکانی خۆیان ڕێکخەن و ڕێکخراوبن ئیتر کاتی ئەوە هاتووە شەقام بەجیا لە دەسەڵات و حیزبەکان قسەی خۆی بکات وبڕیار بدات 25 ساڵە دەسەڵات و حیزبەکان لەبری خەڵکی بڕیاردەدەن و قسەدەکەن و خەڵك سەرکوت دەکەن وخەڵکی کوردستانیان نوقمی نەهامەتی و ڕۆژ ڕەشی وبێ مافی کردووە وهەرچی سەروەت وسامانی ئەم کوردستانەیە لەنێوان خۆیان بەشدەکەن ئیتر کاتی ئەوە هاتووە ئەو سەروەت وسامانەی کوردستان بگەڕێتەوە بۆخاوەنە ڕاستەقینەکەی کەخەڵکی کوردستانە نەك دەسەڵاتداران حیزبەکان..نابێ ئیتر خەڵکی کوردستان فریووی پەیام وکۆبوونەوە ودانوستان و بەڵێنە درۆ شاخدارو فریوکارەکانی دەسەڵات وحیزبەکانی بخوات کێشەی خەڵکی کوردستان نەکاراکردنەوەی پەرلەمانە نەئاسایکردنەوەی دۆخی نێوان حیزبەکانە ونەهەڵبژاردنە و نەپۆستەسیادی و حکومیەکانە .

داواکاری خەڵکی کوردستان ئەوەیە وەك ئینسان بژی وبەهاو شکۆی ئینسانیانەی نەشکێنرێ وبەهرەمەندبێت لەخۆشگوزەرانی و خزمەتگوزاریە ئینسانیەکان وبەهرەمەندبێت لەسەروەت و سامانی

کوردستان کێشەی خەڵك هەژاری ونەداری و بێ کاری و بێ مووچەییە کێشەی خەڵك ناعەدالەتی و گەندەڵیە کێشەی خەڵك ئازادی و وئازادی بیروڕایە وکێشەی خەڵ کێشەی ژبانە ژیانێکی بەختەوەروپڕئاسایشو ئارامی هتد هەربۆیە دانیشتن ودانوستان وکۆبوونەوەکان وکاراکردنەوەی پەرلەمان وهەڵبژاردن و دابەشکردنەوەی پۆستەکان وهەڵوەشاندنەوەی حکومەت بچووکترین داخوازی هەرەسەرەتایی خەڵك چارەناکات و ژیانی باشتر ناکات ونابێت خەڵکی کوردستان هیچ هیواو ئومێدێك بەم شتانەوە گرێ بدات باشە خۆ 25 ساڵە پەرلەمان کارابووە وحکومەت کارابووە ودۆخەکەش ئاسایی بووە ودەیان هەڵبژاردن کراوە دەیان حکومەت تەشکیل کراوە دەیان دەم وچاو گۆڕاوە سەدان وهەزاران کۆبوونەوە کراوە وهەزاران بەڵێنی گەورە گەورە بەخەڵك دراوە ئەی بۆ بچووکترین ئاڵوگۆڕ لەژیانی خەڵکیدا ڕووی نەداوە ئەی بۆ تائەمڕۆش خەڵکی کوردستان ناخۆشگوزەرانە و بێ خزمەتگوزاریە و بێ مافە و ئازادیەکانی پێشێل دەکرێ وبرسی دەکرێ ئەی بۆهەرنەدارە و هەژارە و بێ مووچە و بێ ئاوو بێ کارەباوبێ بەشە لەهەموو مافەئینسانیەکانی هەربۆیە تاقەڕێگەو تاقە ئەڵتەرناتیفی خەڵکی کوردستان بۆ دەربازبوون لەم نەهامەتی و ڕۆژڕەشی و بێ مافیە تەنهاو تەنها خەبات وفشاریجەماوەری و مەدەنیانە و شارستانیانەیە .

بۆچی ئەگەری شۆڕش لە وڵاتانی ئابووریی کەم گەشەکردوو زۆر زیاترە تاکو وڵاتانی پیشەسازیی پێشکەوتوو؟ *

زاهیر باهیر – لەندەن
28/11/2016

پێشەکی دەبێت ئەوە بڵێم چەمکی شۆڕش لای من شۆڕشی سۆشیالیستی/ ئەنارکیستییە بۆ بەدیهێنانی کۆمەڵی ناچینایەتی ، ناهیراشیی، نە

شتێکی دیکه که چه‌په‌کان و کۆمۆنیسته‌کان هه‌وڵی بۆ ده‌ده‌ن ێ.
پێشکه‌وتنی سه‌رمایه‌داری و پێنانی قۆناخی گۆڕانکاری، زیادبوونی ژماره‌ی کرێکاران تا ڕاده‌ی زۆرینه‌ی کۆمه‌ڵ، ڕوودانی قه‌یرانه یه‌کبه‌دوایه‌که‌کانی ئابووریی که به قه‌یرانی سه‌رمایه‌داریی ناسراوه ، سه‌رجه‌می تیوره کۆنه‌کانی، که خودی ئه‌مانه‌ش ده‌سته‌به‌ری ڕوودانی شۆڕشبن، هه‌ڵوه‌شانده‌وه . به‌داخه‌وه نه‌ك هه‌ر شۆڕش ڕووی نه‌دا، به‌ڵکو گه‌ر زه‌مینه‌ی شۆڕشیشی له وڵاتانی پیشه‌سازیی پێشکه‌وتوودا له‌بار نه‌بردبێت ، ئه‌وه یه‌کجار دوای خستووه.
سه‌رمایه‌داریی له ڕێگای ململانێی نێو توێژاڵه‌کانی خۆیی و دروستکردنی چه‌نده‌ها لقی به‌خۆی له چه‌په‌کان، سۆشیالیستان، ئازادیخوازان و فێمه‌نیستان و دۆزینه‌وه‌ی بۆشاییه‌ك له جیهاندا بۆ که‌ره‌سه‌ی هه‌رزانبه‌ها و به‌رهه‌مهێنانی کاڵا و هه‌روه‌ها له‌ده‌ستابوونی وه‌ره‌قه‌ی ناشیونالیزم و نه‌ژادپه‌رستی و دینی و مه‌زهه‌بی و ناوچه‌گه‌ریی که بیانکاته زه‌مینه‌ی هه‌ڵگیرسانی جه‌نگی هه‌مه‌جۆره‌ی نێوانی مرۆڤه‌کان، توانیوێتی به‌رده‌وامبێت و ده‌توانێت خۆشی نۆژه‌نبکاته‌وه. لێره‌شدا ئه‌وه ده‌سه‌لمێنێت که سه‌رمایه‌داریی ” گۆڕهه‌ڵکه‌نی خۆی” نییه ، به‌ڵکو گۆڕهه‌ڵکه‌نی ئێمه‌یه و توانیویشێتی که خۆی له قه‌یرانه‌کان بپارێزت و به‌سه‌ر ئێمه‌یدا بدات.

نه‌ك هه‌ر ئه‌وانه‌ی سه‌ره‌وه به‌ڵکو سه‌رمایه‌داریی له‌م وڵاتانه‌دا ئامرازه‌کانی مانگرتن و ناڕه‌زایی و خۆپیشاندان که ساڵه‌هایه‌کی دوورو و درێژ وه‌کو چه‌کێك له‌لایه‌ن کرێکاران و خه‌ڵکه‌وه دژی خاوه‌نکار و سیسته‌مه‌که ، به‌کارده‌هێنرێن، ئێستا ماڵیکردوون و سواون و چیتر داخوازییه‌کانی کرێکاران و خه‌ڵکی ناهێننه‌ دی و له به‌رژه‌وه‌ندی سیسته‌مه‌که، ده‌شکێنه‌وه‌.
له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که له وتاره‌کانی پێشترمدا به درێژی له‌سه‌ر لاوازی و زه‌بوونی بزوتنه‌وه‌ی کرێکاران به به‌ڵگه و به ئاماره‌روه، قسه‌م کردووه ، (بڕوانه Zaherbaher.com) لێره‌دا خۆم له دووباره‌کردنه‌وه ده‌پارێزم و یه‌کسه‌ر ده‌چمه ناو کرۆکی باسه‌که‌مه‌وه.
ئه‌وه‌ی ئاشکرایه دوو جۆر تێڕوانین و لێکدانه‌وه له‌سه‌ر ڕوودان و سه‌رکه‌وتنی شۆڕش هه‌یه :
یه‌که‌م: شۆڕش له ڕێگای پارتی پێشڕه‌وی چینی کرێکارانه‌وه، له ڕێگای کوده‌تای حیزبییانه و سه‌ربازییه‌وه یاخود له ڕێگای ریفۆرمی هه‌ڵبژاردنی په‌رله‌مانتارییه‌وه، واته له‌سه‌ره‌وه‌ی کۆمه‌ڵ بۆ بنه‌وه‌ی .
که هه‌موویان یه‌ك ئه‌نجام ده‌ده‌نه‌ده‌ست. خودی ئه‌زموونه‌کانیان له سه‌رانسه‌ری جیهاندا ئه‌وه‌یان سه‌لماند که ئه‌م جۆره هه‌وڵانه نه‌ك هه‌ر شکستیان هێنا، به‌ڵکو کاره‌سات و بێ هیواییشیان بۆ خه‌ڵکی هێنا.

دیسانەوە ئەوەشیان دەرخست سەپاندنی چەمکی نێو کتێبەکان بەسەر واقیعدا، هەڵەیە و کارەسات دەخولقێنێ .

دووهەم: شۆڕش لە ڕێگای خۆڕێکخستنی ئاسۆییانە/ناهیراشیانە لە گروپە خۆجێییەکانا، کۆمیتە و لیژنەو ئەنجوومەنە ڕادیکالە سەربەخۆکانا و لە هەموو بوارەکانی ژیاندا: کۆمەڵایەتی، کولتووریی، سیاسیی ، ڕۆشنبیریی و پەروەدەیی ، ئابووریی، ژینگە و ئیکۆلۆجیی و هتد. دروستکردنیان لەهەموو شوێنەکانی سەرکار و بازاڕ و خوێندنگا و دانشگادا، خەڵکی بە خۆیان لە بنی کۆمەڵەوە خۆیان ڕێکدەخەن. ئەم گروپانە لە سەرەتادا ئامادەکاریی دەکەن و خەباتیان بۆ دابینکردنی پێداویستییە جیاجیاکانی ژیانە و ڕۆڵی تاك و سەربەخۆییبوونی بەهێز دەکەن. دواتر هەوڵی بەدیهێنانی بزوتنەوەیەك لەسەر ئاستی لۆکاڵی، نەتەوەیی، وڵات دەدەن، کە لە ڕێگای تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانەوە، ئەنجوومەنەکانی خەڵکییەوە لە گەڕەك و شار و شارۆچکەدا، خۆیان بەیەکەوە پەیوەستدەکەنەوە و هاریکاری کارە هاوبەشەکانیان ، چالاکییەکانیان بەگرتنەبەری دیمۆکراسی ڕاستەوخۆ و لە ڕێگای چالاکی ڕاستەوخۆوە ، ئەنجامدەدەن. بەمشێوەیە هەنگاوی کاریگەرانە دێتە پێشەوە کە بەهێزکردنی خۆو دەسەڵاتوەرگرتن و خۆبەڕێوەبەرییە و کەوتنە بەرانبەر و بەربەرەکانی دەسەڵاتی تەواوی دەوڵەت و دامەزراوەکانێتی. کردنی ئەمانەش وردە وردە نزیکردنەوەی بزوتنەوەکەیە لە خودی ستراتیجییەتەکەی، کە خاڵی لابەکاکردنەوەیە.

بە تێگەیشتنی من پڕۆسەی شۆڕش لە ڕێگای دووهەمەوە گریمانی زیاتری هەیە ، کاتێك کە زەمینەکاری بۆ دەستبەکارکردنی ئەم شۆڕشە لە بنی کۆمەڵەوە لەسەر پارچە زەوییەکی ئەم سەرزەمینە، کە ناوی نیشتمانی لێنراوە، دەکرێت ، ئیدی هێدی هێدی تەك بە دەوڵەت و دەسەڵاتەکانی ، واتە ناوەند (مەرکەز/ سێنتەر) ، هەڵدەچنێت. لەم بارودۆخەشدا نالۆژکیانە و کارێکی ناعەمەلیانەش دەبێت، گەر ڕوانینمان بۆ شۆڕشی جیهانی ، پێچەوانەی ئەمە بێت.

بەڕای من کاتێك کە ئێمە دەوڵەت وەکو ناوەندی سەرەکی، دەبینین کە دەسەڵاتی تەواوی لە وڵاتێکدا، هەیە، کارێکی پراکتیکانە و ئاوەزانەشە گەر لەسەر ئاستی دونیاش هەمان دیدمان بۆ وڵاتە هەرە پێشکەوتووەکانی پیشەسازیی وەکو ئەمەریکا و کەنەدا و ئۆسترالیا و یابان و ڕوسیا و وڵاتانی ڕۆژاوا، هەبێت وەکو سێنتەرێك ، مەرکەزێك، کە بە خۆیان و دەزگە دراوییەکانیانەوە دەسەڵاتێکی یەکجار زۆریان لە دەستدایە. ئەم دەسەڵاتەش تا ڕادەی ڕابەریکردنی سیاسی و ئابووریی سەرجەمی وڵاتانی کەمترگەشەکردوی دونیا کە وەکو چەند بنکەیەکە بۆیان، دەبینرێت. ئالەم حاڵەتەشدا ڕوخانی ئەو مەرکەزە بە گوێرەی باوەڕ بە تیوری ” شۆڕش لە بنی کۆمەڵەوە ” هەر

دەبێت لە وڵاتانی ڕاگر و پارێزەری گەورەدەوڵەتانەوە، دەستپێبکات ، نەك لە خودی وڵاتانی مەركەز، خۆیانەوە . ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت كە خۆپیشاندان و ناڕەزایی و هەندێك چالاكی ڕاستەوخۆ لە گەورەوڵاتاندا، ڕوونادات . بەپێچەوانەوە لە كاتێكدا كە چەوساندنەوە و كۆیلەیەتی و نایەكسانی و نادادپەروەری و جەنگ،بوونیان هەیە و بەردەوامە ، هەڵبەتە دژەكەشی بەرهەمدەهێنێت ، بەڵام كاتێك كە ئەم چالاكیانە هەر لەو ئاستە ڕوكەش و تەسكەدا دەمێنێتەوە، كاتیك كە خەڵكی خۆی ڕێكناخات و پلانی دووهەمی نییە ، كاتێك ئەم ئامرازانە تەنها بۆ حاسڵكردنی داخوازییەكی هەنووكەیانەیە و كاتییە، ئەمە جگە لەوەی كە سەرجەمی چالاكییەكان كاردانەوەیە لە پێناوی پارێزگاریكردن لەوانەی كە پێشتر بەدەستهێنراون – نەك هەرگیز ناتوانێت گۆڕانكاری گەورە بەدەستبهێنێت بەڵكو بێ هیوایی و بێچاوەڕوانی داهاتوویەكی باشتر، دەدەنە دەست خەڵكی.

مانەوەی ئەم مەركەزە بەهێزە لە سای مانەوەی وڵاتانی گەشەنەكردوی یاخود كەمتر گەشەكردوی پیشەسازییەوەیە، كە زەمینەیەكی هەمە جۆرەی دەوڵەمەند و بە سوودیان بۆ ئەو مەركەزە جیهانەییە دەستەبەر كردەوە . كاتێك كە پاشكۆیەتی ئابووریی و سیاسیی ناوەند (مەركەز) بۆ لێكاو نەما و پاشكۆیەتی ئەمانیش بۆ ئەوان نەما، بە واتایەكی دیكە كاتێك كە دەستێكی ئابووریی و سیاسی بۆ یارمەتی و هاوكاریی مەركەز ، كورتكرایەوە ، كاتێك كە بناخە دەتلیسێتەوە ، ئیدی ئەوەی لەسەری بنیاتنراوە هەرەس دەهێنیت.

جوتێك بنەمای سەرەكیی كە لە نێو كۆمەڵی وڵاتانی پیشەسسازی پێشكەوتوودا ونن، بەڵام لە نێو كۆمەڵی ولاتانی بێهێزی پیشەسازیدا، بێ هیچ جۆرە دوودڵییەك، بۆ بەڕێكردنی پرۆسەی شۆڕش، هەن. ئەو دوو بنەمایە زەمینەسازیی ئەو شۆڕشە خۆشدەكەن و ئامادەكاری بۆدەكەن. ئەوانەش ئەم دوانەن :

یەكەم: پەیوەندی كۆمەڵایەتی:

لەبەر ئەوەی كە سەرمایەداریی بەتەواوی خۆی نەخزاندۆتە هەموو كونج و كەلەبەرێكی ژیانی هاووڵاتییانەوە و پەیوەندی نێوانی تاكەكانی نێو كۆمەڵ تاڕادەیەكی زۆر پەیوەندییەكی مرۆڤانەیە و شمەكی نییە. دەزگەكانی دەوڵەت بۆ یارمەتی هەژاران و ئەوانەی كە كاریان پێناكرێت بەهەر هۆیەك بێت ، یاخود هەر وجودی نییە یا هەر وەكو شتێكی ڕەمزی وایە. لە بارودۆخێكی ئاوادا كارەساتە سروشتییەكان و مرۆكردەكان و چەشنەكانیان، دەكەونە سەرشانی خەڵكی خۆی كە لە ڕێگای یارمەتی و هەرەوەزی و هاوكاری بە یەكدی، هەموو پێداویستی

خۆشی و ناخۆشییەکانیان ڕادەپەڕێنن و متمانەی تەواو دەکرێتە سەر خودی کۆمۆنێتییەکە زیاتر لە دەوڵەت و دەزگە کۆمەککارەکانی .
لەوێ، هێشتا ناوکێکی مرۆڤانەی سەردەمی کۆمۆنێتییە کۆنەکانی، تاڕەدەیەك ژیانی بە کۆمەڵیی، تیادا ماوەتەوە. قسەوباس لەسەر سیاسەت و ڕوداوەکانی ڕۆژانە قسەوباسێکی بەردەوام و نیگەرانییەکی زۆری خەڵکەکەیەتی. لە کۆمەڵێکی ئاوادا بەستنی پەیوەندی نێوانی تاکەکانی کۆمەڵ لەسەر کار، لە گەڕەك و گوند و خویندنگا و دانشگاو تەواوی دامەزراوە کۆمەڵایەتییەکانی دیکە و لێدوان و مشتومڕکردن لەسەر سیاسەت و بابەتە ڕۆژانەیەکان و هەنووکەییەکان ئاسانە و متمانەکردنیش بەیەك و خۆبەستنەوە بە کارە هاوبەشییەکانی نێوانیان، بە ئاسانی پەیڕەو دەکرێت. بێ گومان ئەم شێوە ژیانە لە گوندە بچوکە دوورەدەستەکانی لادێکان تاکو گوندە هەرە قەرەباڵخەکانی دەوروبەری شار، لە شارۆچکەکاندا تاکو شارەکان ، لە شارەکاندا تاکو شارە گەورەکان ، زۆر دیارتر و کردەترە و خۆڕێکخستنیش تیایاندا ئاسانترە و دەستکردنیش بە کاری هەرەوەزی و ژیانی هەرەوەزیانە و بە کۆمەڵیی ژیان ، عەمەلی ترە .
دیارە گەلێك خەسڵەتی پۆزەتیفی دیکە لەپاڵ ئەوانەی سەرەوەدا لەو شوێنانەدا هەن و هاندەر و دەستەبەری خۆڕێکخستنی خودی خەڵکەکەی، دەکات، کە ئەم خەسڵەتانە و ئەم خاڵە پۆزەتیڤانە ، لە نێو کۆمەڵی وڵاتانی پیشەسازیی پێشکەوتوودا ، یا هەر ونن، یا خود زۆر لاوازن.

دووهەم: لاوازی و بێ هێزی حەڵقەی سەرمایەداریی :

ئاشکرایە پێکانی ئامانج، بەدەستهـێنانی سەرکەوتنی ئاسان بەهاوکاری ئەو خاڵەی سەرەوە، هەمیشە لەو حەلقە و شوێنانەوە دەستپێدەکات کە سیستەمی سەرمایەداریی ، لاوازە . لای هەموانیش ئاشکرایە کە حەلقەی لاوازی ئەم سیستەمە ئەو شوێنانەیە ، ئەو وڵات و کۆمۆنێتیانەیە ، کە هێشتا ئەو بنەمانەی سەرەوە کە باسمکردن تێیاندا ، مەوجودن. بەواتایەکی دیکە حەلقەی لاوازی ئەم سیستەمە وڵاتانی گەشەنەکرد و یا کەمتر گەشەکردوی پیشەسازین کە هێشتا دەستی نەگریسی سەرمایەداریی بە تەواوی پێنەگەیشتوە، هێشتا کاری لە کار نەترازاندووە ، هێشتا نەیتوانیووە مرۆڤەکان ، لە مرۆییەوە بکاتە ڕۆبۆت ، ئەو مرۆیانەی کە هێشتا تەواوی قسە و باسەکانیان لەسەر دوامۆدیڵی هەمەجۆرەی کاڵاکان و بەکارهـێنانیان، نییە و لە خەسڵەتی مرۆیانەی خۆیانی نەشۆردوونەتەوە .
لەم شوێنانەدا هەوڵدان و ئامادەکاریی هەرەوەزییانە ، هەوڵی ژیانی بە کۆمەڵانە، تاڕادەی هاوبەشیکردنی هەموو پێداویستییە کۆمەڵایەتی و ئابوورییەکانی ژیان، ئاسانە‌. لە شوێنێکی ئاوادا گوندەکان ،

گەڕەکەکان، شارۆچکەکان، شارەکان کەمتر دەبنە وابەستەی شارە گەورەکان و شمەکی هەمەجۆرەی هاوردەی شاری گەورە و کەمتریش وابەستە بە بازار-ئازاد و شارەوە دەبن.

هەر وڵاتێک لەو وڵاتانەی کە دەکەونە نێو ئەو بازنەی سەرەوە (بازنەی وڵاتانی پیشەسازی گەشە نەکردو) ، گەر خودی خەڵکی خۆی، خۆبەڕێوەبەریی بکات ، دەتوانن سەراپای پێداویستییەکانی ژیان و سەرجەمی ئامراز و کەرەسە سەرەکییە ساکارەکانی بواری کشتیاری و پیشەسازیی، دابین بکەن، بە خۆیان ژیانی ئەندامانی کۆمۆنێتییەکانیان مەیسەر بکەن . ئەو پێداویستیانەشی کە ناتوانرێت لە گوندێکدا، لە شارۆچکەیەکدا یا خود شار و دەڤەرێکدا بەدەستبهێنرێت، دەتوانرێت لە ڕێگای ئاڵوگۆڕی شمەکەکانەوە بەهۆی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانەوە ، یاخود لە ڕێگای ئەنجوومەنەکانی گەلەوە لەو شوێنانەدا، بەدەستبخرێن. گومان لەوەدا نییە کە وڵاتێك نییە لەو بازنەیەدا ، ئەوەندە هەژار و نەدار بێت، نەتوانێت هاووڵاتییانی ، بژێنێت . ئەوەی کە ئەو وڵاتانەی هەژار و پاشکۆ بۆ گەورەوڵاتانی جیهانی، کردووە، هەبوونی چاوچنۆکان و دەستەبژێر و گەندەڵان و دامەزرانی کۆمەڵ و وڵاتە لەسەر بناخەی چینایەتی، هەرەمی/ هیراشییەت و پیادەکردنی بەرنامەو سیاسەتی نیولیبراڵی گەورەوڵاتان و پارێزەرانی کۆمەڵی چینایەتی و قوچکەییە .

لەم پرۆسەیەدا، پرۆسەی بنکەنکردنی قەڵاکانی سەرمایەداریی، پرۆسەی ڕووتکردنەوەی ڕێگەو خوانی چەوسانەوە و زۆرداری ، پرۆسەی هەڵوەشانەوەی وابەستەیی یەك بۆ یەکدی ، پرۆسەیەکی خاو و هیواش و درێژخایەنە، بەڵام بە بڕشت و سەقامگیرە. سەرکەوتنی تەواو و بەردەوامبوونی ئەمەش بەستراوەتەوە بە ڕوودانی هەمان شۆڕش لانی کەم لە یەکدوو وڵاتێکی دەوروبەردا و هەروەها پاڵپشت و هاوکاری ئازادیخوازان و دژەدەسەڵاتخوازانی دونیا.

ژیانی نێو کۆمەڵی ستەمکاری و نایەکسانی ، ژیانی نێو ونبوونی دادوەری کۆمەڵایەتی و نەبوونی ئازادیی ، ژیانی نێو کۆمەڵی هیراشی و چینایەتی ، چشتێکی دیکەی بۆ ئێمە نەهێڵاوەتەوە جگە لە کاردانەوە، لە ڕێگای: یەکەم: دانیشتن و پاڵدانەوە و خۆدانە دەستی قەزاو قەدەر. دووەم: چاوەڕوانی حیزبی پێشڕەو و کودەتای حیزبیانە و سەربازیی و هەڵبژاردن، درۆ گەورەکەی مێژوو ، کە ئەمانە لە گرتنەبەری ڕێگای یەکەم مەترسیدارترن لەبەر ئەوەی کە وەهمێکی زۆر بە خەڵکی دەدەن و دیسانەوە چاوبەستێکی گەورەش لەخەڵکی دەکەن. سێیەم: ئەوەی کە لەسەرەوە باسکرا.

*هەوێنی نوسینی ئەم وتارە دەگەڕیتیەوە بۆ ئەو سەفەرەی کە لەگەڵ هاوڕێیەکم لە ڕۆژی 08/05/2015 دا بەیەکەوە کردمان بۆ ئامەد،

باتمان ، حەسەنکەیف، ماردین، وان ، جۆڵەمێرگ و گەوەڕە لە باکوری کوردستان.

Zaherbaher.com

دیکتاتۆریی هەر دیکتاتۆرییە؛ بازارەکەی ئازاد بێت یان قۆرخکراو، داراییەکەی دەوڵەتی بێت یان تایبەتیی … هەژێن

سەرنجێکی کورت لەسەر بابەتی " ئای چۆن ڕاستییەکان دەشوێنرێت تاکو زیاتر و زیاتر چەواشەمان بکەن " نووسینی زاهیر باهیر*

سەرەتا، بۆ ئەوەی خوێنەری ئاشنا و نائاشنا ئەوە بزانێت، لێرەدا وەك هەر سەرنج و ڕەخنە لە هەر کەسێکی دیکە، کەسایەتی نووسەر لە دەرەوەی بابەت ڕادەگرم و خەریکی ڕۆشنایخستنە سەر لایەنە ناڕۆشنەکانی بۆچوونەکەی دەبم، کە هەم دەکرێت لەم ساتەدا بۆچوونی سەدان هەزار کەس بێت و هەم بەدڵنیاییەوە پیشینەیەکی زۆر درێژتر لە تەمەنی هاوڕێ زاهیر و منی هەیە.
خوازراو یان نەخوازراو هاوڕێ زاهیر بەو سەردێڕە، ئەمەی خوێنەر دەخاتە دووڕیانی بەراوردکارییەك، کە سەرەنجامەکەی کەیلەتی خوێنەرە بۆ گرتنەبەری ڕێگەیەکیان، هەرچەندە ڕێگەی گەڕانەوە بۆ دواوە هەیە و بەبۆچوونی من، باشترین ئەڵتەرناتیفە و پێویستە بۆ نیشاندانی خاڵە هاوبەشەکانی نێوان بازاری قۆرخکراو و بازار- ئازادی نیئۆلیبراڵ، دیکتاتۆریی چوار ساڵە و دیکتاتۆریی پێنجا ساڵە، خۆمان لە هەڵگریی بۆ پۆزەتیقبوونی دارایی دەوڵەتی “کەرتی نیشتمانی” بۆ بەراوردکردنی لەتەك دارایی کۆمپانییەکان “کارتی تایبەت” بپارێزین.
نووسەر دەنووسێت ” کەمتر باس لەو دەستکەوتە باشانە دەکەن کە

کاسترۆ بۆ کوبای کرد لە بواری تەندروستی و چارەسەریی بەلاش کە تا ئێستا ئەو سیستەمە لە هیچ وڵاتیکدا نییە، خوێندنی بەڵاش ، درێژبوونەوەی بڕی تەمەندرێژی هاووڵاتیانی کوبا، یارمەتی و هاوکاریی زۆرێك لە وڵاتانی ئەمەریکای لاتینی لە کێشەی تەندروستی و چارەسەردا بەناردنی دکتۆرێکی زۆر ، هینانە خوارەوەی بڕی مردنی ساوایان و دایکانی دووگیان بەسەر منداڵەکانیانەوە ، پاراستنی ئابوریی وڵاتەکەی لە دزی و تاڵانی ئەمەریکا و وڵاتانی ئەوروپا ، باشی نیسبی ژیانی هاووڵاتیان لەوێ …. گەلێکی دیکە.”

هەڵبەتە ئەوە بەڵام، منیش دابینکراویی بیمەی دەرمانی و خوێندن و پێداویستییە سەرەتاییەکانی ژیان و گوزەرانی ڕۆژانە بە باشتر دەزانم، بەڵام لەتەك ئەوە ناکۆکم کە ئەوە چەپکەگوڵی دەستی ڤیدڵ کاسترۆ بێت بۆ خەڵك. بە بۆچوونی من، ئەوە بۆ پێداویستی مانەوەی سیستەمی سەرمایەداریی دەوڵەتی دەگەڕێتەوە، نەك بۆ خودی کاسترۆ. چونکە تاکو ئێستا مێژووی سیستەمی چینایەتی چ لە سەرۆکایەتی خێڵ و سیستەمی فیئۆدالیی و پاشایەتی و چ لە شێوەی دەوڵەت، ئەوەی نیشانداوە، کە هیچ سیستەمێك ناتوانێت هاوکات هەم دەمی خەڵك دابخات و هەم زگی خەڵك برسیبکات، لەوە کە دەمی داخستبێت، ناچار بووە مل بۆ تێری زگەکان بدات [کۆرتی دەوڵەتی] و لەوە کە زگەکان برسیدەکات، ناچارە گلەییکردن و ناڕەزایەتی ئازادبکات [کۆرتی تایبەت].

بێجگە لەوە، ئەگەر ئێمە ئەو ڕێژە تێرییەی زگ بە ئامانج وەربگرین، خواستە یان ناخواستە خۆمان لەبەردەم ئەم پرسیارە دەبینینەوە؛ ئەی هەڵوەستی ئێمە بەرانبەر زیندان چۆن دەبێت، کە لەوێدا هەمووان یەك جۆر پۆشاك و پێشتە و هەمووان یەك جۆر خۆراك و تێرن؟ ئایا لەنێوان سیستەمی سەرمایەداری دەوڵەتی و دیکتاتۆرییە بەناو “سۆشیالیستییەکان” و سیستەمی زیندان هیچ جیاوازییەك هەیە؟ ئایا دەتوانین لە بەراوردکردنی نێوان بەڕێوەبەری زیندانێك و بەڕێوەبەری نووسینگەیەکی دەڵاڵی-کار بەو سەرەنجامە بگەین، لە بەرئەوەی کە لەنێو زیندان هەمووان یەك پۆشاك و هەمووان یەك خۆراکن، لە بەڕێوەبەری یان خاوەنی نووسینگەی دەڵاڵی کار باشترە، کە کرێی کرێکارەکانی جیاواز و ٨٠% داهاتی کاری کرێکارەکان بۆ خۆی دەدزێت؟

پاشان، ئایا بەو بەراوردکارییە لەنێوان فەرمانداریی تاکپارتیی و فەرمانداریی پارلەمانیی؛ لەنێوان سەرۆکی پێنجا ساڵە و سەرۆکی چوار ساڵە لە پۆزێتیڤبوونی سیستەمی پارتیی بەعس/ سەدام حوسێین نزیکنابینەوە، کە هەم وەك سیستەمەکەی کوبا خوێندن و دەرمان خۆڕایی و هەم نان هەرزان و هەم سەرمایەدار و سەرمایەداری گەورە

تەنیا دەوڵەت بوو؟

پاشان دەنووسێت " هەڵبەتە من بەرگریی لە ڕژێمەکەی کاسترۆ ناکەم و تەنها ڕاستی دەڵێم، بەڵاو ئەوەی کە من تووڕە و بێزار دەکات ئەوەیە هەموو ئەو کەناڵ و ڕۆژنامانە دەڵێن " بە تەمەنترین دیکتاتۆری جیهان مرد". باشە منیش دەڵێم کاسترۆ دیکتاتۆر بوو ، بەڵام ئایا سەرکردەی وڵاتێك هەیە یا ڕژێمێك هەیە کە دیکتاتۆر نەبێت؟ "

بە بۆچوونی من، هیچ پێویست ناکات ئێمەی دژە-سەروەر لەو هەڵایە تووڕەبین، چونکە ڕاستە لە دەمی دوژمنی چینایەتی ئێمە دەردەچێت، بەڵام ڕاستییەکی درەوشاوەی تێدایە، ئەویش ڕیکۆردی درێژیی تەمەنی دیکتاتۆرە، ئیدی ئەو دەربڕینە هەر کەس بیڵێت، هیچ لە ناوەڕۆکەکەی ناگۆڕێت. هەر ئاوا ڕاستە کە سەرۆکی هەموو دەوڵەت و فەرمانداریی و پارتییەك و خێڵ و گروپێك دیکتاتۆرە ئەگەر بەی بلوێت، بەڵام لە ئێستادا هەمووان وەك کاسترۆ و سیستەمەکەی ئەو دیکتاتۆر نین، یان بەلایەنی کەم سیستەمەکەیان سیستەمی تاک-دیکتاتۆریی نییە.

پاشان دەنووسێت "دیکتاتۆرەکان 3 جۆرن: جۆرێکیان بە کودەتای سەربازی دێنە سەر حوکم، جۆری دووهەم بە کودەتای حیزبییانە دێنە سەر حوکم، جۆری سێهەم: بە یاساییکردنی دیکتاتۆرییەتە (بە شەرعیکردن) کە ئەویش لە ڕێگای هەڵبژاردنەوەیە دێنە سەر حوکم"

بە بۆچوونی لێرەدا نووسەر ڕێگەی چوار و پێنجەم و شەشەم لەبیردەکات، کە بە ڕێگەی بەمانەوەی پاشایی و ڕاپەڕینی جەماوەریی و هەر ئاوا بە ڕێگەی کودەتای پارلەمانیی وەك ئاکپارتیی و ئەردۆگان دیکتاتۆرەکان بەرزدەبنەوە و بە جێکەوتەبوونی سیستەمەکەیان زەمینەسازیی دەکرێت. بێجگە لەوەش لەنێوان ئەو سێ جۆرە جیاوازی زۆر هەن، لەوانە شێوازی بەدەسەڵاتبوونی دیکتاتۆرییە، یەکەم بە هۆی هێز و سەرکوتکردنی ڕاستەوخۆ، دووەم بە پرۆسەیەکی درێژخایەنی دروستکردنی خۆشباوەڕیی ئەندامانی پارتیی بە "ڕابەری باش" و بەهۆی کارایی ئایدیۆلۆجیا و سێیەم بە پەیژەکردنی خۆشباوەڕیی خەڵکی دەنگدەر بە "سەرۆکی باش" و "پارتیی باش " و "فەرمانداریی باش" و "دەوڵەتی باش". جیاوازی دووەمیش بە هەمان شێوە دیکتاتۆریی یەکەم بەهۆی هێز و توندوتیژی و تاکەکەسییە، جۆری دووەم بەهۆی کارایی ڕاستەوخۆی سەرانی پارتییەکان لەسەر ئەندامان و ڕامکردنی ئایدیۆلۆجی و ئەویش وەك سێیەم بەهۆی بەدەستهێنانی دەنگی زۆرینە و ملکەچی زۆرینەی ئەندامانی پارتیی بە سەرەوە و سێیەم جۆر بەهۆی دەنگدانی زۆرینە ڕەوایەتی وەردەگرێت، کە دەکاتە دیکتاتۆریی زۆرینە. بەڵام نابێت ئەوە لەبیربکەین، کە دیکتاتۆریی تاکەکەسیی و تاکپارتیی وەك کاسترۆ و پارتییەکەی ئەو، تەمەنی درێژە و تاکو ڕاپەڕینی خەڵك یان کارایی و ناچاریی فشاری ئابووریی

نەبێت، وازهێنان و كۆتابوونی ئەستەمە، جۆری دووەم، بەهۆی جیابوونەوە و دەنگدانی ئەندامانەوە ئەگەری گۆڕانی هەیە یان نەیارەكان دەتوانن بچنە دەرەوەی پارتییەكان و سەربەخۆ بمێنن یان جارێكی دیكە پارتییەكی دیكە دروستبكەن، بەڵام وەك سایەی دیكتاتۆرییەكەی كاسترۆ و ئەوانی دیكە لەسێدارەتنادەن و زیندانیت ناكەن یان لایەنی كەم توانای دەربازبوون لە ستەم و سزای ئەوان هەیە. جۆری سێیەمیش ئاشكرایە، ئەگەر زۆرینەی دەنگدەران خوازیاری مانەوەی سەرۆكی دیكتاتۆرخواز نەبن، پاش چوار ساڵ هەر بە دەنگی زۆرینەی دەنگدەران لادەچێت. لەبەرئەوە ناكرێت و ناتوانین ئەو سێ یان پێنج جۆرە بخەینە چەكمەچەیەكەوە و دیكتاتۆریی نێو پارتییەك و پارلەمانێك ڕەوایەتی دیكتاتۆرییەكەی لە زۆرینەوەی دەنگەوە وەردەگرێت و هەر بە دەنگدانیش ئەگەری وەلانانیان هەیە. بەڵام لە سیستەم و دیكتاتۆرییەكەی كاسترۆ تەنانەت شێوەی دیكتاتۆریی پاشایەتی زاڵە و بیجگە لە كودەتا یان ڕاپەڕین هیچ ئەگەرێك بۆ وەلانانی نییە.

پاشان دەنووسێت " باشه جۆرج بووش باوك و كوڕ ، دەیڤد كامرۆن، تۆنی بلایەر دیكتاتۆر نەبوون كە بوونە هۆی كوژرانی سەدەها هەزار كەس لە عێراق و ئەفغانستان لیبیاو سوریا و یەمەن و شوێنەكانی دیكە؟ باشە دوو ملیۆن كەس لە لەندەن لە ساڵی 2003 دژ بە شەڕ و اگیركردنی عێراق ڕژانە سەر شەقام چونكە دەیانزانی ئەمە سەرەنجامەكەیەتی ، تۆنی بلایەر گوێی گرت بۆیان؟ باشە ئەمەریكا و دەزگە سیخوڕییەكەی دەیەها جار ویستیان كاسترۆ ئیختیال بكەن ، ئەی ئەمە ئەگەر دیكتاتۆرییەت نەبێت ئەی چییە ؟ "

بەڵێ ئەوە جۆرێكە لە دیكتاتۆریی، بەڵام ئەوە یەكەم دیكتاتۆریی كەسێك نییە و دیكتاتۆریی پارلەمانییە و دووەم پاڵپشتی ئەو دیكتاتۆرییە زۆرینەی دەنگدەرانن، كاتێك كە لە بریتانیا دوو ملیۆن كەس دژی هێرش بۆ سەر عیراق دەچنە سەر شەقامەكان، هاوكات نزیكەی شەست (ملیۆن) كەس بە بێدەنگمانەوە ڕەوایەتی بە جەنگەكە دەدەن. لێرەدا پێویستە لە خۆمان بپرسین ئەگەر لەجیاتی دوو ملیۆن كەس، پەنجا ملیۆن كەس لەسەر شەقامەكان بوونایە، ئایا فەرماندارییەكەی (تۆنی بلێیر) هەر بەشداری جەنگەكەی دەكرد؟ بەڵام ئەگەر هەر پازدە ملیۆن كەسەكەی عیراق كاتی جەنگی عیراق-ئێران بهاتنایە سەر شەقامەكان، ئایا سەدام حوسێین دەستبەرداری جەنگ دەبوو؟ ئایا لە ماوەی دیكتاتۆریی كاسترۆ و ئێستاش براكەی ئەگەر هەموو خەڵكی كوبا خۆنیشانبكەن، كاسترۆ دەستبەردای بڕیارێكی خۆی دەبوو یان دەبێت، ئایا خۆنیشاندانێكی ئاوا دوو ملیۆنی دژی بڕیاری فەرمانداریی لە كوبا بەبێ خوێنڕشتن دەگوزەرێت؟

پاشان دەنووسێت "هێنری کیسەنجەر و ڕۆڵەکەی لە ئەمەریکای لاتینی بە دروستکردنی تیمی بکوژ بۆ کوشتنی چالاکوان و نقابییان و کۆمۆنیستان و سۆشیالیستان دیکتار□یەت نییە، ئەی چییە؟ ڕۆلی ئەمەریکا لە کۆنگۆ ، لە شیلی ، لە ئێران ، لە عێراق سەردەمی عەبدولکەریم قاسم ، لە ئەندەنوسیا ئێوە پێی دەڵێن چی؟ "

نا هاوڕێ گیان، ئەوەشیان ئاوا نییە، چونکە دیکتاتۆری شتێکە و تیرۆریزم شتێکە. کێسەنجەر هاندەری تیرۆریزم بووە بۆ پاراستنی سیستەمی دیکتاتۆری چیلی و ئەرجەنتین و ...تد، کە پێداویستی سیستەمە جیهانییەکەیە لە ئەمەرتکای لاتین و ئەفریکا و ئاسیا، وەك خۆت دەزانیت لەنێوان فاشیست و شۆڤێنیست و دیکتاتۆر و تیرۆریست جیاوازی هەیە، هەرچەندە هەموویان بۆ پاراستنی سیستەمی چیانیەتی تەواوکەری ی□ک□دین. بەڵام ناکرێت ئێمە هەموویان بخەینە یەك چەکمەجە و جیاوازییەکان لەبەرچاو نەگرین.

پاشان دەنووسێت "باشە کێ دەستی لە کوشتنی خەڵکیدا و وێرانکردنی وڵاتاندا و دروستکردنی تیرۆریستاندا زیاترە؟ا کاسترۆ یاخود ئەوانەی کە لە سەرەوە دەستنیشانمکردن ؟ "

ئەگەر بڕیاربێت وەڵامی ئێمەی خوێنەر ژمارەکان و دەرکەوتنەکان بن، ئەوا بە ڕواڵەت بەراورد بە ئەوانی دیکە، کاسترۆ هەر هیچی نەکردووە. بەڵام ئەگەر کاسترۆ لەجێی ئەوان بووایە، ئایا هەر هەمان شتی نەدەکرد؟ ئایا دەتوانین ژمارە ئاشکراکان بکەینە پەردەپۆش و پاساو بۆ نەدیتنی ئەوانی دیکە؛ ئایا کاسترۆ و پارتییەکی پێش بەدەسەڵاتگ□یشتن و پاش بەدەسەڵاتگ□یشتن کۆمونیستانی بۆچوون جیاواز و ئەنارکیستان و لیبڕاڵان و پارلەمانخوازانی نەکوشتوون و زیندانینەکردوون؛ ئایا کاسترۆ بە کۆمەکی سەربازیی و دەرمانی و ئابووریی لە تیرۆرکارییەکانی سایەی دەوڵەتی ئیسلامی ئێران و فەرماندارییە تاکپارتی و دیکتاتۆرییەکانی دیکەی ئەمەریکای لاتین و ئاسیا و ئەفریکای نەکردووە؟ ئەی ئەوانەی ئەو هەر هەمان تاوان نین، کە کێسینجەر و ئەوانی دیکەی هاوپەیمانی ناتۆ ئەنجامیانداون؟ ئەی ئاخۆ هەژماری شادراوەی ئەوانەی کە لە ماوەی پەنجا ساڵی دەسەڵاتداریی کاسترۆ و هەشت ساڵی ڕابوردووش کە هەر سێبەری دیکتاتۆریی ئەو زاڵبووە، گولەباران کراون، لەسێدارەدارون، زیندانیکراون، دوورخراونەتەوە و بێسەروشوێن کراون ، چەند بێت؟

لە کۆتایدا نووسەر دەپرسێت "بۆچی دەبێت ئەو دیکتاتۆر بێت بەڵام ئەمان وەتەنی و پیاوی باش ؟ کاتێکیش کە هیچ سەرکردەیەك ئەوەی کە ئەو بۆ گەلەکەی کردوە بە مەندێلاشەوە، نەیانکردوو□ !! ئای چۆن ڕاستییەکان دەشوێنرێت تاکو زیاتر و زیاتر چەواشەمان بکەن. "

منیش، هەم وەك وەڵام و هەم وەك كۆتایی سەرنجەكەم، دەڵێم خۆزگە نووسەر لەجیاتی ئەو هەمووە بەراوردكردنە، كە ئەوی ئەناركیستی خستووەتە خانەی پاساودانی دیكتاتۆریی كاسترۆ بە هەبوونی نان و خۆڕاییبوونی خوێندن و دەرمان، تەنیا هەر ئەو پرسیارەی كۆتایی بنووسیایە، كە زۆر جوان و كەم و پوخت و بێلایەنانە هەڵوێست وەردەگرێت و خوێنەر دەخاتە بەردەم بیركردنەوە و وردبوونەوە.
هەرچەندە بەداخەوە دێڕێك پاشتر جارێكی دیكە دەكەوێتە بەراوردێكی ڕواڵەتیی بازار و ل□ بەرچاونەگرتنی میكانیزمەكانی خۆپارێزیی هەر دوو سیستەمەكە؛ سەرمایەداریی دەوڵەتیی و سەرمایەداریی كۆمپانییەكان. لێرەدا جارێكی دیكە نووسەر هیچ گومان لەوەدا ناهێڵێتەوە، كە كارەكانی كاسترۆ و پارتییەكەی، كە دیوەكەی دیكەیان شەش دەهە دەمكوتكردن و داپڵۆسینە، بە پۆزەتیف و خوازراو دەبێنێت. ئایا ئەوە پاساودان و پۆزەتیف-نیشاندانی ئەو “جەلادە دڵسۆز و خەمخۆرەی خەڵك” نییە، كە باكونین ئاماژەیدەدات؟
وەك سەرەتا گوتم و هەمیشەش دەێڵێمەوە، سەرنجدان و ڕەخنەگرتن خوێندنەوەی بۆچوونەكانە نەك دژایەتیكردنی كەسێتی نووسەر و بێژەری بۆچوونەكە، هیوادارم خوێنەران و (هاوڕێ زاهیر)یش بە هەمان جۆر خوێندنەوە بۆ سەرنجەكانی من بكەن و من بە پاساودەری بەرەی بەرانبەر نەبینن، چونكە بە بۆچوونی من، ئەركی ئێمە بەراوردكردنی “باش و خراپی” جۆرەكانی دیكتاتۆریی نییە، بەڵكو دۆزینەوەی خاڵە هاوبەشەكانی ئەوانن. ڕاستییەكەی دەمێكە، لەسەر داخوازی دۆستێك هەشت ساڵ لەمەروبەر بەتەمای نووسینێك بووم ل□ بارەی كوبا و ڤێنزەولا و گرفت و دەرگیری □□زگار بوارینەدابووم، بەڵام كاتێك چەند خوێنەرێكی بابەتەكەی هاوڕێ زاهیر، كە ئەو بە كەسێكی ئەناركیست ناسراوە و بەخۆیشی هەر لەو پێناوەدا تێدەكۆشێت، لە من دەپرسن “بۆچوونی تۆ بەرانبەر ئەو نووسینە چییە؟“، ئیدی ڕۆشناییخستنە سەر لایەنە ناڕۆشنەكانی یان ناڕۆشنی-دروستكەرەكانی نووسینەكەی هاوڕێ زاهیر دەكرێتە ئەركێك و ناتوانم نادیدەی وەربگرم و خۆم بدزمەوە، هەرچەندە بەتەمانیم و هیچ كات ناتوانم خۆم لە ئەركی سەرشانم بدزمەوە و سەرنج و ڕەخنەگرتنیش لە بۆچوونی خۆم و هاورێكانم بە پێویستتر و ئەركتر دەزانم لە سەرنج و ڕەخنەگرتن لە بەرەی بەرانبەر.
* بۆ خوێننەوەی بابەتەكەی نووسەر، سەردانی ئەم لینكە بكەن :
https://www.facebook.com/sekoy.anarkistan/posts/554428878084793

٢٨ی نۆ□ەمبەری

کام چارەسەر گونجاوە بۆ هەرێم؟
تاهیر حاجی حەسەن …

کام ڕێگا چارە گونجاوە بۆ ئەو ڕەوشەی خەڵکی هەرێمی تێ کەوتوە بەهۆکاری ململانێی نێوان پارتە سیاسیەکان؟
یەکەم: دۆزینەوەی ڕێگاچارەیەکی گونجاو لەلایەن پارتەکانی نێو دەسەڵات کە وەک ڕکابەر لە بەرانبەر یەکتردا وەستاونەتەوە، تابێن و هەریەکەیان لەو قەڵایە بێنەخوارەوەو عەقڵانیەت بخەنە جێگای ڕقی کوێرانەو یەکتری بوغزاندن و خۆیان واتەنی ببنەوە جێگا ئومێد بۆ گەلەکەیان و چیتر وەک تاڵانچیەک مامەڵە لەگەڵ نیشتیمان و هاووڵاتیەکانیاندا نەکەن. ئەگەر ئەوان ڕاست دەکەن و تاڵان چی نین، دەبێت ڕێگا بدەن بەئاڵوگۆڕ لەکۆی جومگەکانی بەڕێوەبردنی بواری ئیداری و سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتیدا لەنێو خۆیانداو تاقی کردنەوە بکەنە سەنگی مەحەک بۆ شەفافیەت و دوور کەوتنەوە لە تاڵان کردنی سامانی کۆمەڵگە.
دووەم: ئەگەر هێزو لایەنە سیاسیەکان دەوڵەتانی دەرەوە هەڵیان دەسوڕێنن و ئەوان بەپێی بەرژەوەندیەکانی خۆیان بەکاریان دێنن، دەبێت ئەو هێزانە زۆر بەڕاشکاوانە دان بنێن بەو ئەرکەیانداو بەکۆمەڵانی دانیشتوانی هەرێم ڕابگەیەنن کەئەوان نوێنەری دەوڵەتان وکۆمپانیا گەورەکانی زلهێزانی ئابوری بازاڕی ئازادو ناوچەکەن، نەک نوێنەری خەڵکی هەرێم. دان نانێکی ئاوا، جێگای شورەیی نیە، بەڵکو ڕاستگۆی پیشان دەدات. باشە گەر وانیە، بۆچی هەر گێژاوێک یان تەنگوچەڵەمەیەکی سیاسی دەبێت، ڕاستوخۆ پەنا بۆ دەوڵەتانی چواردەور دەبەن؟ ئاخۆ ئەوەی دەسەڵاتدار دەتوانن بچوکترین دەستوەردان بکەن لەوڵاتانی چواردەور؟ ئاخۆ گەر بڕواتان بەگەلی خۆتان هەبێت، کام هێز هەیە بتوانێت لەدەرەوە زەفەرتان پێ بهێنێت؟ ئاخۆ ئەوە لەماوەی ئەم بیست و پێنج ساڵەدا، کام ڕەوشتی پایەداریتان بەخشی بەهاووڵاتیەکانتان کە لەڕەوشتی هاوڵاتیەکی سەربەست و خاوەن بەها بچێت؟
سێیەم: ئەگەر حکومەت و دەسەڵاتدارانی هەرێم ناتوانن ژیانێکی

شەرافەتمەندانە بۆ کۆمەڵگە دابین بکەن، بۆچی خۆیان ئیحراج دەکەن ل□ بەردەم هاونیشتمانیەکانیاندا و ب□ نایەن ڕێگا چۆڵ بکەن تا بەرەیەک ل□ نێو خودی گەلەو□ □□و□سمی بەڕێوە بردنی کۆمەڵگە بگرنە ئەستۆ. ئەگەر و□ دەستەوە گرتنی دەسەڵات بەشێوەیەکی گشتی وەک بەرپرسیارێتی دەبینن ل□ بەردەم گەلدا، بۆچی ڕێگا نادەن ئاڵوگۆڕی سیاسی بەشێوەیەکی ئاشتیانە دەساو دەس بکرێت و داهاتی گشتیش بەشێوەیەکی دوور لەگیرفان پڕ کردن دابەش بکرێت بەسەر گشت دانیشتواندا.

چوارەم: ئەرکی بەرپرسیارێتی گەورە لەهەموو وڵاتێکدا دەکەوێتە سەر ئەستۆی سەرۆکی ئەو وڵاتەو ئەو حکومەت و پەرلەمانەی کەهەیەتی، بۆ پاراستنی ژیان و گوزەرانی هاونیشتمانیەکانی و پارێزگاری کردنی ڕووی ئاسایش و دابین کردنی کارو بەرەو پێش بردنی ئابوری وڵات و بەرهەمهێنان. بەڵام دەڵێی هەرێمی کوردستان جیاوازترە لەگشت □□و□سمی وڵاتان، بۆیە ئەو سێ لایەنە زۆر بێ باکانەن ل□ بەرانبەر ئەو بەرپرسیاریەتانەی ل□ ئەستۆیاندایە. ئاخر لەهەرێمدا، شوێنێک یان جومگەیەک نەماوەتەوە توشی شکست و داڕوخان نەهاتبێت. لەماوەی بیستوپێنج ساڵدا، دەبوا باشترین جۆری بەرهەمهێنان و برەو پێدانی بواری کشتوکاڵی و ئاژەڵداری و بەرهەمهێنانی بواری سەنعەتی پێشوەچونی بەخۆوە بدیبایە و ڕێکوپێک کردنی کۆمەڵگە بەشێوەیەکی تەندروست بونی هەبوایە. کەچی بەپێچەوانەوە، ساڵ بەساڵ، کۆمەڵگە توشی قەیرانی زیاتر و مەینەتی زیاتر دەکرێت. ئاخۆ بەڕێوەبردنی کۆمەڵگە بەو شێوەد□ بێت؟

پێنجەم: ئاخۆ ئەو ڕێگا چارەیەگونجاوە ک□ د□□□□ت نەوت بدەنە بەغدا تائەوانیش بودجە بدەنە هەرێم؟ باشە تەرح کردنی ڕێگاچارەیەکی وا نیشانەی ئەوە نیە کەحکومەت تاڵان چیەو پارەی نەوتەکە دەدزێت؟ ئیتر چۆن دەکرێت باس لەدەوڵەت دروست کردن بکەن؟ ئاخۆ حکومەت لەکێ پێک هاتوە؟ بەشی گشت حزبەکانی تێدا نیە؟

شەشەم: ئاخۆ گەر حکومەت نەیتوانی ڕێگاچارەیەکی گونجاو پێشکەش بکات کە ڕەزامەندی گشت چین و توێژەکانی کۆمەڵگەی تێدا بێت، باشتر نیە، کەحکومەت دەست لەکار بکێشێتەوەو هەڵبژاردنێکی نوێ بکرێت و بەبێ بەکار هێنانی هێزو ترساندن و بەبێ مەسەلەی حزبی بوون، کەسی شیاو بخرێتە جێگای شیاوی خۆی؟

حەوتەم: ئایا گەر حکومەت نەیتوانی ڕێگاچارەی گونجاو بدۆزێتەوەو ئامادیش نەبێت دەست لەکار بکێشێتەوە، ئەوکات هێز بەکارهێنان گونجاوە یان مل کەچ کردن بۆ ڕای زۆرینەی جەماوەر کە ڕازی نیە بەو ئیدارە کردنەی کەهەیە؟

هەشتەم: تاکەی کۆمەڵگە دەتوانێت بەم شێوەیە ژیانی بگوزەرێنێت کە

تادێت بەرەو هەڵدێری زیاتر دەڕوات و نەبونی موچەو نەبونی خزمەت گوزاریە گشتیەکان و نەبونی هەلی کارو نەبونی هیچ ڕیانێکی هاوسەنگی چینایەتی یەخەی پێ گرتوە؟ ئاخۆ گەر جەماوەر دەستیان برد بۆ بەرپاکردنی شۆڕشی کۆمەڵایەتی ئەوکات دەسەڵاتداران بۆچی وەڵامیان دەدەنەوە؟ بەچەک یان بەعەقڵ و مەنتیق و ملکەچ کردن بۆ مافی زۆرینە؟ بەڕاستی خەڵکی هەرێم شایانی ئەو کە مەینەتیە نەبوون کەدەسەڵاتدارانی بەرەی کوردایەتی بەسەریاندا هێنان. ئەوە هەر کوڕی هەژاران نیە ئێستالە پێشی جەبهەدا لەدژی داعشدا دەجەنگن؟
ئاخۆ ڕێگاچارەی تر چیە؟

تاهیر حاجی حەسەن
30/11/2016

مەسیحی دووەم ئاگری بۆ شاعیران لە خوداوەند دزی … سەباح ڕەنجدەر

چیا سینگی چل پەرییە و زەماوەند ڕادەگرین
تەرمی نوێژ بۆ نەکراوی مەسیحی دووەم
بە ئاوێنە و مۆمی داگیرساوەوە لە شاڕێی شاری ئەفسووناوی دادەنێین
تیشك لە ناوی پشوو دەدا و خۆی تێدا بەهێز دەکات
دەست لەسەر شانی گۆڕهەڵکەن لادەدا و وزە دەداتە باڵی باڵندە و درەخت و گژوگیا
وزەی باڵی باڵندە
تفەنگ و ئەسپی سواران دەلاوێنێتەوە
باڵندەیەکی ڕەوانبێژ دەنووکی لە تەڕایی درەخت و گژوگیا نا
باڵی بەسەریاندا شۆڕ کردەوە و تێنەپەڕی
هەر بەسەریاندا سووڕایەوە و بڕوای بە هەموو شتێکی کردن
لە هاواریان گوێچکە ماسیەکی هەڵدایەوە ناو ڕووبار
دەنگێك بەو ناوەدا تێپەڕی بیستم
کەس لەناو نوێندا نەماوە

کێڵگە و باخ چاوەڕوانن جێگەلەکان بکرێنەوە
تەرمەکانمان چاویان لە کێڵگە و باخ داڕێژراون
شاعیرانی شەرم لە فرمێسك كردوو
لە چاوەڕوانیی بەروبوومیدا دوا بەشی کتێبی نەرم و نیانی شار و شانازییانە
لەمەوبەدوا دەچنە ناو خاوبوونەی ێك و ژیان بێزار و بێدار ناکەن
حەزدەکەن لە کاتی نووسین و نووستندا پەنجەرەکان کراوەبن
وەرن ئاوێنەی سەر ڕووی بەردی سێ و خوداوەندی گۆزەی باڵندە بە دەمەوە
لە چاوی ماتی گوڵەبەڕۆژە ورد ببنەوە
تا خوێن لە گورچیلەی منداڵە ڕوومەت داچۆڕاوەکانمان
نەبووەتە دڵۆپەی شووم و بەدەم ترسەوە نەنوون
لەیلوك و ڕەوڕەوەی ڕەنگ تێکچوویان بنەخشێنینەوە و ڕەنگ
لە ئەستێرەی سەرخۆشی بەرەبەیان بخوازین
ماچیش لە دەمیان بخۆینەوە
ببینین کە لە چیا دێنە خوارەوە
گەرد بە پێیانەوە نییە و بە گۆرانییەکانیان بریندارمان دەکەن
خەونم پێیانەوە بینیوە ڕووناکی لە سیمای دەدان
ئەگەر هەنگاوێك بە سووکی بەناو ڕووناکی سیمایان هەڵێنین
هیوایەك بۆ شاری خاڵی و خەواڵوو دێتەدی
دەرگای ماڵ بەماتی دڵ و چاو پێداخشانەوەیان دەکرێنەوە
کڵاوڕێژنە پێش خۆیان هەناسەیان دەباتە ژوورەوە
لەسەر کەل و پەل و سینی و پیاڵە و فەخفووری دەنیشێ
چیا کە سینگی چل پەریت
ماڵ دەزانێت باسی جۆلانە و جەژنی خۆی بکات
پارچە گۆشتێکی گەرم و بە شەکر و شیر داپێشراوە
لە تۆدا دەبێتە دڵ و ژیانی ئەو دەژی
بە ناوی تۆوە لە ئاو و ئاسۆ دەپەڕێتەوە و ئاماژەی زەمین سوور هەڵدەگەڕێمان دەداتێ
دەمەوێ وێنەی درەختێکی نەرم و نیان بۆ باڵندە بکێشم
دوو دەستی کراوە بەسەریەوە بێت
درەخت خۆی بە باڵندە مەست دەکات و دەمار و خوێنی فڕین دەڕژێتە دەموچاوی
منیش باڵندەی دەمی گۆزە دەهێنمە سەرشانم و دێمە ناو چیا
چرایەك تانوپۆمە و چاوی پاکدەکەمەوە
لەمەوبەدوا باڵندە بەرپێمان ئاوڕشێن دەکات و تەپوتۆز دەکوژێ
بەردێك لەو بەردانە هەڵدەگرێتەوە بۆ کوشتنی هەڵماندا

دەیکەینە ڕوخساری پەیکەرمان
باڵندە لە خوانی خودای خوارد و چەکی هەڵگرت